

HISTORISKA DAMMAR

i våra levande sjöar
och vattendrag

Länsstyrelsen
Västerbotten

Meddelande 5 • 2008

Historiska dammar i våra levande sjöar och vattendrag

Underlag för kulturhistorisk utvärdering och bevarandekriterier
av äldre dammanläggningar inom Västerbottens län

Omslagsbild: Örträskdammen, Öre älv. Foto: Erik Törnlund, 2004.

Baksidan: Flottningsarbetare marscherande på led mot damm som ramponerats under en kraftig vårflod. Sörseldammen, Rusbäcken, maj 1958. Foto: Umeå flottningsförenings arkiv, Folkrörelsearkivet, Umeå.

Ansvarig funktion: Samhällsplanering/Kulturmiljö

Text: Erik Törnlund

Tryck: Länsstyrelsens tryckeri nov 2008

Förord

Vatten är en nödvändig och viktig resurs. I alla tider har tillgången på bra vatten varit väsentlig för människans val av boplats. Vi har nyttjat vatten som dryckesvara, för bevattning och som skaffereri. Vatten är kort och gott livsavgörande.

I dag finns det många olika intressen som gör anspråk på vatten, t.ex. intresseorganisationer, fiskevårdsområden, kommuner, länsstyrelser och allmänhet. Även inom EU anser man att vatten är en viktig resurs som kräver rätt sorts förvaltning. EU:s vattendirektiv innebär att Sverige ska kartlägga alla vatten, fastställa mål och kvalitetskrav samt upprätta åtgärdsprogram för vattenmiljöer och övervaka dem. Syftet är att uppnå ”god vattenstatus” i alla vatten senast 2015. Uppdraget ligger hos Vattenmyndigheten och ansvaret delas av landets länsstyrelser.

Flera miljökvalitetsmål, fastställda av regering och riksdag, berör vatten, t.ex. Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans, Grundvatten av god kvalitet. I formuleringen av miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag står bl.a. att natur- och kulturmiljövärden i sjöar och vattendrag ska bevaras men även att de ska vara ekologiskt hållbara. Västerbottens regionala delmål säger bl.a. att skyddsvärda natur- och kulturmiljöerna i länets sjöar och vattendrag ska ha ett långsiktigt skydd. I dessa skyddsvärda vattendrag ska dessutom naturmiljön återställas och vandringshinder, som skapats av människan, åtgärdas så att de kan passeras av vattenlevande organismer. I dessa delmål finns en inneboende konflikt mellan natur och kulturmiljövärden. Att återställa vattendrag och vandringshinder har ofta en negativ effekt på kulturmiljövärden då värden ofta utgörs av flottningslämningar och dammar av olika slag, något man vill ta bort för att skapa god ekologisk status. Ett stort problem i arbetet med att uppfylla miljömålet är den bristfälliga kunskap och dåliga underlag som kulturmiljövärden har till sitt förfogande. Utan kunskap om vilka flottningslämningar och dammar som är bevarandevärda är det mycket svårt att hävda ett bevarande av dessa lämningar. Det blir dessutom mycket svårt att veta vad som bör bevaras, dvs. vad som är representativt respektive unikt.

Det är därför mycket viktigt att försöka åtgärda denna kunskaps- och underlagsbrist. Erik Törnlands arbete med att klassificera och värdera länets kulturhistoriskt intressanta dammar är ett viktigt steg i den riktningen.

Jeanette Joelsson

Miljömålsantikvarie, Länsstyrelsen Västerbotten

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund och problembild	1
2. Metod och källor	3
2.1 Urvalsförfarande	3
2.1.1 <i>Steg ett: äldre dammanläggningar och deras ändamål</i>	3
2.1.2 <i>Steg två: analys utifrån fotodokumentation</i>	6
2.2 Grunder för kulturhistorisk bedömning och bevarandekriterier	7
2.2.1 <i>Kategorier och förekomst av olika dammanläggningar</i>	8
2.2.2 <i>Hänsyn till dammanläggningens status, representativitet och omgivande faktorer</i>	10
2.2.3 <i>Bevarandevärde</i>	11
3. Resultat	13
3.1. Dammanläggningarnas plats i det historiska landskapet – En överblick	13
3.2 Uppförande av dammanläggningar – En fråga om material och teknik	17
3.2.1 <i>Dammarnas konstruktion och uppbyggnad</i>	17
3.2.2 <i>Teknisk utveckling från 1800-talets andra hälft till 1950-tal</i>	20
3.3 Förekomst av olika kategorier dammanläggningar	26
3.4 Kulturhistorisk bedömning och bevarandevärdering – En sammanfattning	28
3.5 Dammarnas ”Top of the line” – Några nedslag när det gäller bevarandevärda dammanläggningar och situationen efter respektive älvdalar inom Västerbottens län	29
3.5.1 <i>Ångerman- och Gideälven</i>	29
3.5.2 <i>Lögdeälven och Leduån</i>	30
3.5.3 <i>Öreälven och Hörnån</i>	31
3.5.4 <i>Umeälven</i>	31
3.5.5 <i>Vindelälven</i>	32
3.5.6 <i>Sävar- och Rickleåarna</i>	33
3.5.7 <i>Bure-, Skellefte- och Kågeälvarna</i>	33

4. Enskilda dammanläggningar i det omgivande kulturlandskapet – Mot en modell för bevarandestrategier	35
4.1 Historien om en damm	35
4.2 Delarna som ger helheten – Ett sociotekniskt anslag i en bevarandestrategi för äldre dammanläggningar	37
Källor och litteraturförteckning	42
BILAGA 1	45
BILAGA 2	76
BILAGA 3	77

1. Inledning

1.1 Bakgrund och problembild¹

Inom Västerbottens län är inventeringar av olika dammanläggningar tidigare utförda utifrån ett naturvårdsperspektiv.² Dessa innehåller även en del uppgifter av kulturhistorisk karaktär: det handlar om kategorisering av olika typer av äldre dammanläggningar, dvs. om det är frågan om kvarndammar, flottningsdammar, kraftverksdammar etc., liksom till viss del omkringliggande kulturlämningar som exempelvis kvarnar, timmerrännor m m.

Samtidigt finns det ett behov av att utveckla och systematisera detta inventeringsmaterial utifrån ett kulturhistoriskt perspektiv. Kunskapen är bristfällig och det kan förväntas att många av dessa kulturhistoriskt värdefulla anläggningar kommer att beröras av ekologiska återställningsarbeten i anslutande vattendrag. Det finns med andra ord stor risk för att värdefulla kulturlämningar efter våra vattendrag rivs och försvinner för alltid. Inte minst gäller det fallet med flottningsdammar - vilka utgör den stora majoriteten äldre dammanläggningar i Västerbottens län - då lämningar efter timmerflottningssepoken blivit föremål för mycket snabb och omfattande utrivning.³ Det går därför inte att utesluta att även andra dammanläggningar; exempelvis de i anslutning till kvarnar, äldre vattenkraftverk med flera, går samma öde till mötes.

Vi har en skyldighet att vårda och värna vår historia.⁴ Bevarande av olika historiska kulturmiljöer i allmänhet och äldre dammanläggningar i synnerhet kan motiveras utifrån en mängd aspekter.⁵ I detta sammanhang har miljö kvalitetsmålet ”Levande sjöar och vattendrag”

---

¹ Till att börja med vill jag tacka Jeanette Joelsson och Bo Sundin vid kulturmiljöenheten, Länsstyrelsen i Västerbotten, som initierat och sett till att den här rapporten kunnat finansieras. Ett stort tack även till Tommy Vennman, miljöanalys vid länsstyrelsen, för lån och svar på alla frågor kring det gedigna inventeringsmaterialet som ligger till grund för denna rapport.

² Vennman, T. Damminventering I Västerbottens län 2003. Ett led i arbetet mot miljömålet ”Levande sjöar och vattendrag”. Länsstyrelsen, Västerbottens län. Meddelande 8. 2004. Databas Damminventering. Länsstyrelsen i Västerbotten. 2007. CD-skiva erhållen av Tommy Vennman, Miljöanalys, Länsstyrelsen Västerbotten.

³ Törnlund, E. Flottningslämningar i Västerbottens län. Länsstyrelsen, Västerbotten. Meddelande 1. 2006 (a).

⁴ SFS 1988:950, Lag om kulturminnen mm. SFS 1998:808, Miljöbalken.

⁵ Se vidare exempelvis Dedering, C. *Kulturhistoria ur dimman – Emåns avrinningsområde*. Kalmar. 2001.

stor betydelse. Miljökvalitetsmålet anger att kulturvärden och kulturmiljöer - parallellt med de för naturen - ska skyddas och vårdas.⁶ I jämförelse med naturvärden är dock kulturmiljövårdens resurser när det gäller kunskapsunderlag, organisation och finansiering betydligt mindre. Så har det varit under lång tid.⁷

Av den anledningen faller det sig helt naturligt att kunskapsunderlagen beträffande kulturhistoriska lämningar vid sjöar och vattendrag är bristfälliga och att strategier för bevarande saknas. Just bristen på nämnda inventeringar och strategier är något som framhålls i samband med Länsstyrelsen i Västerbottens utvärdering av de nationella miljömålen.⁸ Den här rapporten ska därför ses som dels ett steg i riktning mot en ökad kunskapsbas och utvecklade strategier beträffande bevarande av kulturhistoriska dammanläggningar efter våra vattendrag, och dels ett komplement till befintliga inventeringar och underlag av naturvårdskaraktär.

Unnerbäck, A. *Kulturhistorisk värdering av bebyggelse*. Riksantikvarietet. 2002. Pettersson, N. *Svenska industriminnen. Erfarenhet av utveckling och samverkan*. Riksantikvarieämbetet. 2006. Törnlund, E. *Flottningsmiljön efter Laisälven. Underlag för kulturresevatsbildning*. Rapport. Länsstyrelserna i Norr- och Västerbotten. Umeå. 2007.

⁶ Nationell strategi för skydd av vattenanknutna natur- och kulturmiljöer – delmål 1 Levande sjöar och vattendrag. Naturvårdsverket. Rapport 5666. 2007.

⁷ Dederling, C. "Mest pengar vinner!?". *Biodiverse*. Årg 10, Nr 2: 14-15. 2005. Dederling, C. "Natur/fiske och kultur vid restaurering av vattendrag – konflikter eller kompromisser?". *SFL-Nytt. Nyhetsblad för Svenska Föreningen för Limnologi*. Nr 24; 3-4. 2006.

⁸ Miljötillståndet i Västerbottens län. Uppföljning av de regionala miljömålen. Länsstyrelsen Västerbotten/Skogsstyrelsen. Meddelande 15. 2006; 39-42.

2. Metod och källor

2.1 Urvalsförfarande

För kulturhistorisk analys och utvärdering av äldre dammanläggningar har urvalsförfarandet följt två grundläggande steg. För det första att se till dem som kan betecknas som ”äldre dammanläggningar” och, för det andra, studera de dammar som finns fotodokumenterade.

2.1.1 Steg ett: äldre dammanläggningar och deras ändamål

De dammanläggningar som har studerats och kulturhistoriskt värderats är de som finns återgivna i de tidigare genomförda damminventeringarna i Västerbottens län. Sammanlagt återfinns drygt 1000 registrerade dammar i Västerbottens län. Dammarnas funktion och ändamål varierar och en majoritet utgörs av äldre dammanläggningar, dvs. de nyttjas inte längre för det ändamål de en gång uppfördes för och står övergivna. Flertalet dammar har vidare haft flera funktioner, de har drivit kvarnhjul, sågramar liksom reglerat vattendraget för flottningsändamål. Av den anledningen överstiger summan av de olika ändamålen antalet dammanläggningar (se DIAGRAM 1).

Ett första steg i urvalsprocessen har därmed varit att plocka ur de dammanläggningar som kan betecknas som ”äldre” för fortsatt analys eftersom många dammar är uppförda under relativt sent datum och fyller en praktisk funktion i dag. Av den anledningen har befintliga kraft- och regleringsdammar lyfts ur analysen, liksom dammar som fungerar som sedimentfällor, håll- och spardammar, viltvatten- och spegeldammar etc. Undantag finns och det gäller främst äldre kraftverks- och reglerdammar uppförda före 1950-talet. Detta kan motiveras med att dessa uppfördes i ett tidigt skede av vattenkraftsutbyggnaden och med en teknik och i en småskalighet som skiljer sig markant från de riktigt stora vattenkraftsdammar som anlades från 1950-talet och framåt.⁹

---

⁹ Se exempelvis, Spade, B., Brunnström, L. Elkraft och Kraftverk. Västerbotten nr 3. 1992.

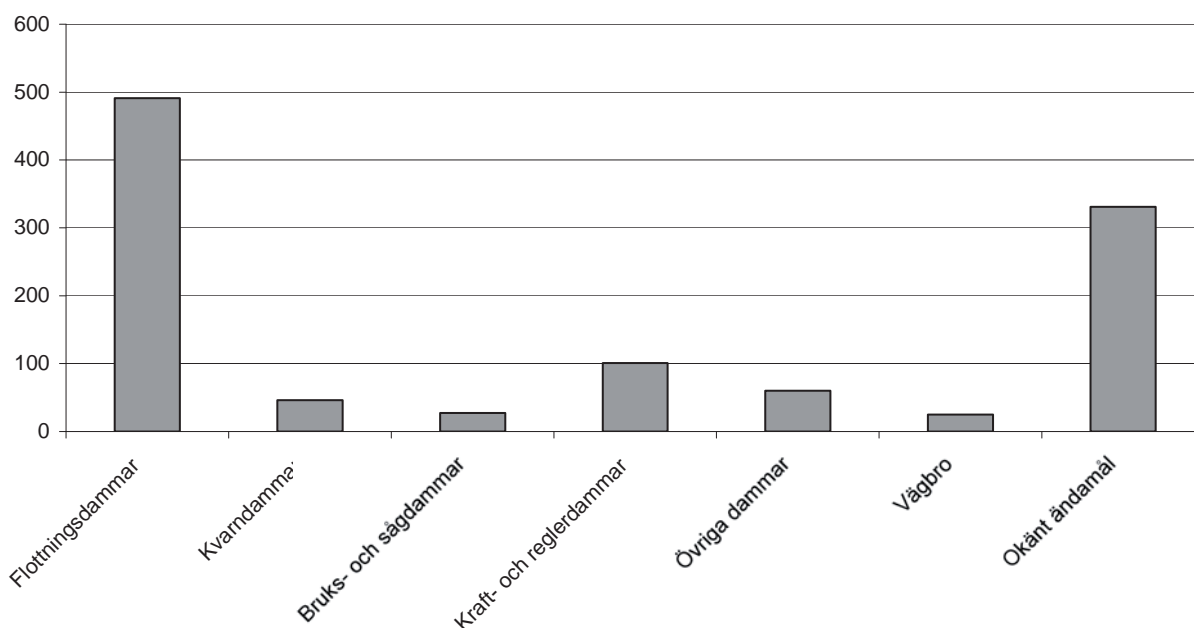

DIAGRAM 1. Dammanläggningarnas olika ändamål. Västerbottens län

Källa: Databas Damminventering. Länsstyrelsen i Västerbotten. 2007. CD-skiva erhållen av Tommy Vennman, Miljöanalys, Länsstyrelsen Västerbotten.

Anm: 1. Totalt har 1008 dammar inventerats och av dessa har flertalet haft flera funktioner (se text). Av den anledningen överensstämmer inte antalet dammar (N=1008) med totala summan i diagrammet.

2. Spånhyvel- och skvaltkvarndammar ingår i gruppen kvarndammar.

3. Övriga dammar (antal): Vattenuttagsdamm (1), Våtmarksdamm (1), Spegeldamm (10), Grunddamm (6), Hålldamm (15), Spärrdamm (1), Spardamm (1), Fiskdamm (6), Slätterdamm (4), Viltvattendamm (1), Myrdamm (3).

Kvar för fortsatt analys blir således flottningsdammar, bruksdammar, såg- och kvarndammar, spånhyvel- och skvaltkvarnar samt, som nämnt, ett antal äldre vattenkrafts- och reglerdammar.

När det gäller dammar tillhörande gruppen ”Okänt ändamål” (DIAGRAM 1) har fördjupade studier i frågan inte förekommit i undersökningen. I de fall där ändamålet kan urskiljas har detta påpekats i genomgången av respektive dammanläggningar (Se BILAGA 1). Många av de okända dammarna skulle till viss del kunna härröras till flottningsverksamheten. Ser man till historiska källor har det nämligen funnits drygt 750 flottningsdammar i Västerbottens län.¹⁰ Här redovisas knappt 500 dammar (DIAGRAM 1).

¹⁰ Törnlund, E. Kartläggning av flottleder i Bottenviks- och Bottenhavsdistriktet med utgångspunkt från historiskt källmaterial – En metodbeskrivning. Vattenmyndigheten/Länsstyrelsen Västerbotten. Opublicerad rapport. Umeå. 2006 (b) (samtliga älvdalar i Västerbottens län, exklusive delen av Ångermanälvens avrinningsområde). Databas Damminventering. Länsstyrelsen i Västerbotten. 2007. CD-skiva erhållen av Tommy Vennman, Miljöanalys, Länsstyrelsen Västerbotten (delen inom Ångermanälvens avrinningsområde).

BILD 1. Bruksdamm vid Olofsfors bruk, Leduån.

Foto: Linda Nyberg, 2003.

När det gäller kategorin "Vägbro" är förhållandena lite speciella. I de allra flesta fall utgör de vägbroar som redovisas i inventeringen av f.d. flottningsdammar som delvis rivits ut. Kvar är utskoven vilka tjänar som grundfundament för brospannen. Å ena sidan skulle man kunna välja att inte ta med dessa eftersom ursprungliga syftet inte längre gäller, å andra sidan kan man välja att ha dessa kvar då de utskov som fortfarande består utgjorde en grundläggande del av f.d. dammkonstruktionen och är av sådan kvalité att det motiverar ett bevarande (se BILD 2). Dessutom ligger en historisk föränderlighet i själva anläggningen och byggnaden; det handlar om hur ändamålet förändrats över tid men att grundkonstruktionen är densamma. Av de här anledningarna har jag valt att ta med dessa f.d. dammar och numera vägbroar i analysen. Till detta kan även tilläggas den praktiska och samhällsekonomiska betydelsen de i dagsläget fyller vilket ytterligare motiverar ett eventuellt bevarande.

BILD 2. Tidigare flottningsdamm, Fäboträskdammet, numera utriven med undantag för utskovet som består av vällagd kilsten. Tjänar idag som vägbro. Rödån, bivattendrag till Vindelälven, vid utloppet av Fäbodträsket.

Foto: Erik Törnlund, 2005.

2.1.2 Steg två: analys utifrån fotodokumentation

Nästa steg i urvalsförfarandet har varit att utgå från de dammar som finns fotograferade. Alla dammar upptagna i inventeringen är nämligen inte fotodokumenterade. Damminventeringens fotodokumentation är för en sådan här analys direkt avgörande då det gäller att skilja på olika dammkonstruktioner, bedöma statusen och graden av förfall samt kulturhistoriskt bevarandevärde. Efter de två stegen i urvalsprocessen, dvs. hänsynen till ”äldre dammanläggningar” respektive beaktandet av fotodokumentation, återstod 572 dammanläggningar för vidare analys. Av dessa har dock 187 f.d. dammar sorterats bort under arbetets gång då dessa visade sig de facto vara helt utrivna alternativt mycket kraftigt förfallna. En vidare bedömningar har därmed varit omöjlig. Antalet dammanläggningar som genomgått kulturhistorisk bedömning har därmed uppgått till 385 dammar, dvs. ungefär en tredjedel av samtliga inventerade i Västerbottens län. Av dessa dominerar kategorin flottningsdammar (DIAGRAM 2).

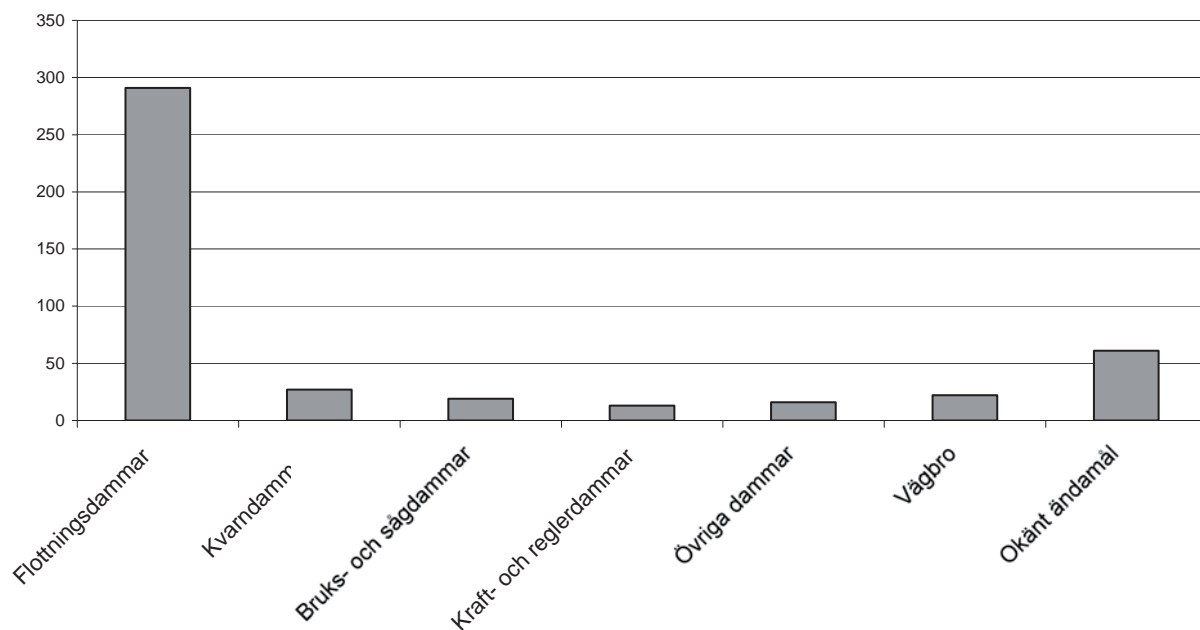

DIAGRAM 2. Antal kulturhistoriskt analyserade dammanläggningar utifrån respektive ändamål.

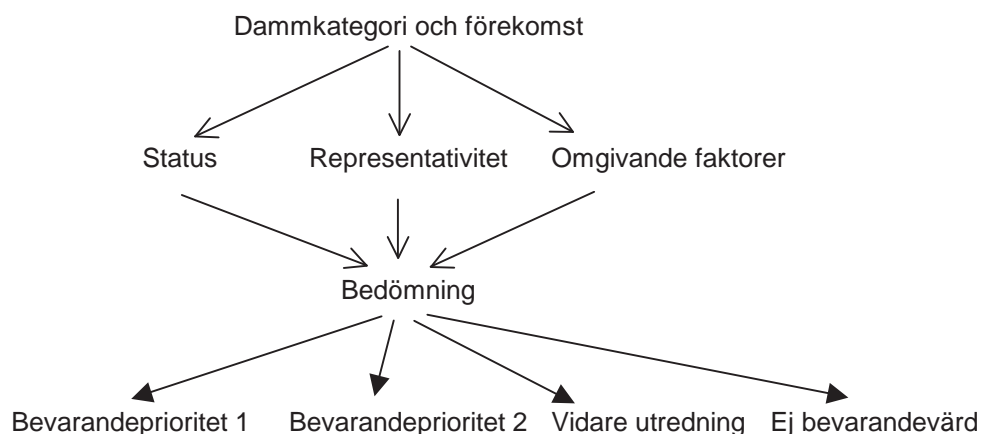
Källa: BILAGA 1.

Anm: Flertalet dammar har haft flera funktioner (se ovan). Av den anledningen överensstämmer inte antalet kulturhistoriskt bedömda dammar (N=385) med totala summan i diagrammet.

2.2 Grunder för kulturhistorisk bedömning och bevarandekriterier

När det gäller kulturhistorisk bedömning och bevarande har jag utgått ifrån en analys av respektive dammanläggnings *kategori* förekomst. Med det menas enkelt uttryckt hur vanliga respektive sällsynta olika kategorier dammar är. Det är inte ändamålet med dammarna som avses (se ovan) utan hur respektive dammanläggning är konstruerad och vilket material som använts vid uppförandet samt vilken teknik som använts vid dämning. Kategori (eller typ om man så vill) återspeglar samtidigt tidpunkten för uppförandet av de olika dammarna: olika kategorier av dammar med avseende på konstruktion, material och dämteknik uppfördes nämligen under skilda tidsperioder beroende på den tekniska utvecklingen.

Till detta har adderats den specifika dammanläggningens *status*, *representativitet* samt dess *omgivande faktorer*. Utifrån dessa förhållanden har en analys och sammanvägning gjorts för varje enskild damm och givits olika bedömningar med avseende på om den kan anses vara *bevarandevärd* (prioritet 1 resp. 2), behöver vidare *utredning* samt bedöms som *ej bevarandevärd*. Sammantaget kan analysen av den kulturhistoriska bedömningen och bevarandekriterierna sammanfattas med figuren nedan (FIGUR 1).

FIGUR 1. Sammanfattande analyskedja vid kulturhistorisk bedömning och bevarandekriterier. En skiss.

2.2.1 Kategorier och förekomst av olika dammanläggningar

Indelningen av dammanläggningar i olika kategorier kan ses som grundläggande vid bedömningen av bevarandevärdet hos den enskilda dammen. Enkelt uttryckt återspeglar detta förhållandet att ju färre exemplar av en specifik kategori damm det finns, desto högre bevarandevärde har denna eftersom den då kan ses som mer unik (ovanlig) i sitt slag. Indelning av kategori är dock avgörande för att vi överhuvudtaget ska kunna skapa oss en bild av hur en specifik damm en gång i tiden konstruerades, vilket material som användes och hur dämning och tappning reglerades mm. Det är således stor skillnad på en damm som uppfördes i slutet på 1800-talet jämfört med den som anlades kring 1950: ändamålet med dammarna må ha varit densamma men där slutar likheten.

Jag har här valt kategoriindelningen utifrån två huvudlinjer, nämligen *utskovets* konstruktion och material respektive *dämmets* reglering samt justering. Utförligare beskrivningar återkommer nedan. Utskovet är den del av dammanläggningen som omger själva dammöppningen och håller uppe dämningens konstruktionen och genom vilken vattenmassorna passerar. Utskovet uppfördes av antingen timrade trästockar, kilad sten eller betong. Det sistnämnda antingen i form av helgjuten betong alternativt betongplattor. Dämmets regleringsanordning utgörs antingen av luckor (av det namnet luckdamm) alternativt sättrar (benämns vanligtvis sättdamm). Justeringen av dämnet skiljer sig vidare åt beroende på om det är fråga om luckdamm, vilket sker manuellt med hjälp av dammspätt, eller sättdamm där justeringen sker antingen med mekaniskt spel eller med vinsch.

Bilden blir mångfacetterad eftersom kombinationerna mellan utskovens konstruktion och material samt dämnet och tekniken för justeringen kan variera: en damm kan ha ett utskov av kilsten och regleras med luckor, medan en annan regleras med hjälp av bjälksättar och därmed har ett mekaniskt spel. En tredje damm kan ha ett utskov av helgjuten betong osv. osv. Till detta kan adderas att en dammanläggning kan ha två utskov där vardera öppning regleras med hjälp av luckor resp. bjälksättar. Det finns även grupper av dammar där utskovet är kvar men där regleringsanordningarna tagits bort men fungerar som gång- eller vägbro. Inalles handlar det om en indelning i 28 kategorier, eller annorlunda uttryckt; kombinationer (TABELL 1).

		Utskov			
		<i>Material</i>			
		I.Trä	II.Sten	Betong:	
				III.Helgjuten	IV.Plattor
Dämme	Reglering				
	Justering				
<u>Lucka</u>	A. Manuellt	IA	IIA	IIIA	IVA
<u>Sätte</u>	B. Vinsch	IB	IIB	IIIB	IVB
	C. Spel	IC	IIC	IIIC	IVC
<u>Lucka</u>	D. Vinsch	ID	IID	IIID	IVD
<u>o Sätte</u> ¹⁾	E. Spel	IE	IIE	IIIE	IVE
	F. Saknas	IF	IIF	IIIF	IVF
O. Regl./justering borta,	endast utskov kvar	IO	IIO	IIIO	IVO

TABELL 1. Kategoriindelning av respektive dammanläggning med avseende på utskovets konstruktion och material, dämmets reglering och justering m m.

Anm: 1) Innehåller två utskov med vardera reglerings- och justeringsmöjligheter. Här anges endast justeringen med vinsch eller spel.

I BILAGA 1 presenteras de olika kategorierna för respektive dammanläggning (under rubriken "Damm-KAT"). Här redovisas även kategoriernas förekomst, dvs. hur vanliga respektive ovanliga de olika dammkategorierna är, på en 7 gradig skala (rubriken "Kulturhist. typförekomst"). Det handlar om att jag utifrån förekomsten av respektive kategori (sammanlagt 28 kategorier, se TABELL 1) sammanställt dessa i ett färre antal grupper för att underlätta överskådligheten samt efter en skala (1-7). Närmare beskrivning av de olika

kategoriernas plats i skalan framkommer i rapportens resultatdel nedan. Skalan återger således värde 7 (ovanligast, mest unika) för den grupp som representerar de dammkategorier som är minst representerade. De kategorier som har näst minst representativitet har värde 6 (något mindre unika) osv. De dammkategorier som det finns mest representerade har således värde 1 (vanligast).

Läsaren ska alltså snabbt kunna skapa sig en uppfattning om den specifika dammanläggningen när denne studerar BILAGA 1: vilken kategori av damm det är frågan (ex. IIC under rubriken "Damm-KAT"), vilket återger hur dammen är konstruerad mm, samt hur förekommande kategorin är (värde 3 under rubriken "Kulturhist. typförekomst"). Vidare, de identifikationsnummer ("ID-nr") som återges i BILAGA 1 är desamma som i tidigare naturvårdsinventeringar av dammarna.

BILD 3. *Norstdammen, Åman, bivattendrag till Vindelälven. Kombinerad flottnings- och kraftverksdamm (ID-nr 532, BILAGA 1). Det är ett bra exempel på en dammanläggning med två utskov, där den ena har bjälksättar som dämme (vänster) och den andra luckor (höger). Utskovet består i huvudsak av kilad sten (mellanväggen i detta fall av heljuten betong).*

Foto: Tommy Vennman, 2003.

2.2.2 Hänsyn till dammanläggningens status, representativitet och omgivande faktorer

Med *status* menas hur välbehållen den enskilda dammen är; graden av förfall alt. utrivning och hur stor del av dammkonstruktionens olika delar finns kvar; luckor, slussgolv, styrkistor mm. Ju bättre status, dvs. sammantaget en desto mer intakt dammanläggning, ju större

bevarandevärde, samtidigt som hänsyn måste tas till kategori, representativitet och omgivande faktorer.

Representativiteten är avhängig både nämnda kategori av damm respektive status. Detta är nämligen viktigt och centralt att beakta även mer vanligt förekommande dammkategorier. Den tidigare damminventeringens mer subjektiva bedömning framhåller exempelvis att dammar med utskov av kilad sten har ett högre bevarandevärde än de utförda i betong.¹¹ Så enkelt är det inte; kilstenskonstruktionerna utfördes under främst 1910- och 20-talen medan de av betong framförallt uppfördes mellan 1930- och 50-talen. De återspeglar både olika dämmteknik och material för uppförande och illustrerar en historisk linje och utveckling av olika dammanläggningar. Med andra ord: en välbehållen damm utförd i betong är därmed lika *representativ* för historien som en av kilad sten och har därmed ett i grunden lika stort bevarandevärde.

Med *omgivande faktorer* menas olika konstruktioner och anläggningar som ligger i direkt anslutning till dammen. Exempel på detta är rännor, kvarnbyggnader mm. Många typer av kringliggande och anslutna konstruktioner innebär givetvis en mer mångfacetterad kulturmiljö vilket därmed ge ett högre bevarandevärde. Å andra sidan, ibland kan en eller flera kringkonstruktioner bidra till att själva dammen, vilken i sig kan vara något defekt, höjer bevarandevärdet hos denna. Det kan alltså liknas vid en komensation. Detta med omgivande faktorer kan föra tanken till begreppet samlade kulturmiljöer men jag väljer att här inte likställa dessa två företeelser, bl.a. beroende på att sistnämnda och i fall när det gäller vattendrag, kan och bör ses i ett större och till ytan (sträckan) mer omfattande område. Detta utvecklas längre fram i rapporten.

2.2.3 Bevarandevärde

Slutligen, utifrån dessa faktorer och steg har jag sammanvägt och föreslagit, när det gäller bedömningen att en dammanläggning ska bevaras, en *Bevarandeprioritet 1* alternativt *2*. Med bevarandeprioritet 1 menas kort sagt högsta bevarandevärde: här råder inget tvivel om att den specifika dammanläggningen ska bevaras av de orsaker som här framhålls. Bevarandeprioritet 2 framhåller att dammen är bevarandevärd men att det kan underkastas andra intressen och att det finns andra mer bevarandevärda exemplar av just denna dammkategori. I visa tveksamma

---

¹¹ Vennman 2004, s 10.

fall anser jag att det krävs mer material och referenser för att avgöra om dammanläggningen kan anses som värd att bevara eller inte, därav bedömningen *Vidare utredning*. De dammar som inte kan anses som bevarandevärda ges omdömet *Ej bevarandevärd*. Bedömningarna av respektive dammanläggning finns som nämnt återgivna i BILAGA 1.

3. Resultat

3.1. Dammanläggningarnas plats i det historiska landskapet – En överblick

Enkelt uttryckt har människan på olika sätt och i varierande utsträckning manipulerat sjöar och rinnande vatten genom historien. Vi behöver bara erinra oss om exempelvis flodkulturen vid Nilens delta under faraonernas tid. När det gäller våra norrländska förhållanden hänger reglerandet av vattendragen inte minst samman med inlandets kolonisation. För att skaffa foder åt kreatur användes tekniken med *översilningsängar* med hjälp av dammar som reglerade bevattningen och förhindra träd och buskar att etablera sig och hålla ängeslandskapet öppet. *Dammängar* var en annan typ av bevattningssystem där dammar reglerade tillförsel av vatten över fodermarker för att slå ut buskvegetationen under sommaren, ibland kombination med översilningssystem. Bruket av översilnings- och dammängar kom att bli mycket betydelsefullt för den norrländska kolonisationen och småbruket. Tillämpningen dominerade under andra hälften av 1800-talet och minskade under 1900-talets första decennier. I Västerbotten återfinns Svansele dammängar och Rörträsk silängar som brukas än i dag.¹²

Förknippat med dammar, och det inte minst i anslutning till dem som användes vid dammängar, är även etableringen av olika typer av kvarnar. I det agrara samhället var den kraftkälla som vattnet utgjorde det viktigaste mekaniska hjälpmedlet i en mängd verksamheter. *Skvaltkvarnen* användes för att mala spannmål. Kvarnstenen drevs medels ett skovelhjul med hjälp av rinnande och fallande vatten vilket leddes in via en ränna (eller grävd kanal). Rännan löpte från en uppförd dammanläggning. Vattenflödet till rännan reglerades med en lucka och i anslutning till dess utskov var en dammvall av jord och sten upplagd. Andra viktiga anläggningar som drevs med vattenkraft var *spånhyvlar* och *vadmalsstamper*.

Kvarnställen kunde finnas intill varje nybygge och när större kvarnar började anläggas kunde flera gårdar, ibland byalag, gå samman och driva en eller flera anläggningar intill en damm. Viktigt i sammanhanget är att en damm kunde tjäna flera ändamål: förutom att driva skvaltkvarnar och spånhyvlar kunde även ett vattendrivet *sågverk* anslutas till dammen. Detta var är typiskt för norrländska sammanhang och en företeelse som dominerade under 1800-

---

¹² Emanuelsson, U. "At förvandla myror til äng". Pettersson, B. Svanberg, I. Tunón, H (red), *Människan och naturen. Etnobiologi i Sverige 1*. Stockholm. 2001.

talet och fram till mitten på 1900-talet.¹³ Under 1900-talets första decennier kom dessutom mindre vattenkraftverk för *elproduktion* att anläggas efter olika vattendrag.¹⁴ Detta skedde allt som oftast i anslutning till en redan befintlig damm: ett elkraftverk kunde med andra ord stå uppställd intill en skvaltkvarn, en såg och ett spånhyvelhus och samsas om samma dammanläggning (BILD 4, FIGUR 2). Ytterligare exempel på dammanläggningar som återfinns inom Västerbottens län, fastän i relativt ringa mängd, är *bruksdammar*. De kanske mest bevarade återfinns vid Olofsfors bruk, Leduån (se BILD 1 ovan).

Till detta ska även adderas *flottningsdammar* vilka kom att dominera förekomsten av olika dammanläggningar i Västerbotten. Detta hänger givetvis samman med skogsindustrins etablering och expansion under andra hälften av 1800-talet. Det som skiljer flottningsverksamhetens användning av dammanläggningar från ovan nämnda vattenkraftsanknutna verksamheter kom att styra den fortsatta utvecklingen på många sätt. För det första följdes kolonisationen och den industriella skogsexploateringen åt i det norrländska inlandet under 1800-talets andra hälft. Flottningsdammar uppfördes och det inte för sällan i konflikt med intressenter som nyttjade området i och omkring vattendraget, exempelvis för fodermarker och kvarnverksamhet, men förhållandet reglerades i många fall till flottningsens fördel. Framförallt blev 1880 års flottningslag betydelsefull då den bland annat stipulerade att flottningsverksamheten hade exproprieringsföreträde efter ett vattendrag och kunde förklara det som allmän flottled om det ansågs gynna ortens och det allmännas utveckling.¹⁵

---

¹³ Olsson, A (red). *Kulturmiljövård i skogen. Att känna och bevara våra kulturminnen*. Skogsstyrelsen. 1992.

¹⁴ Bunte, R., Gaunitz, S., Borgegård, L-E. *Vindelns. En norrländsk kommuns utveckling 1800-1980*. Lund. 1982.

¹⁵ Törnlund, E. "Stora skogar av tall...". Om flottnings-, flottledsutbyggnad och förändring av ett naturligt vattendrag från 1800-talet och framåt". Eliasson, P., Lisberg Jensen, E. *Naturens nytta. Från Linné till det moderna samhället*. Historiska media. Lund. 2000.

BILD 4. Kulturmiljön vid Baksjöleden, Mellansjöbäcken, ett bivattendrag till Lögdeälven. Ett bra exempel på hur olika vattenkraftsrelaterade verksamheter placerats i anslutning till en gemensam damm (1): skvaltkvarn med tillhörande ränna (2), något nedströms en spånhyvel (3) samt rester av elkraftverk (4). Tidigare låg här även en vattensåg, strax nedan spånhyveln.

Foto: Erik Törnlund, 2007.

När det gäller flottningsverksamheten omgavs byggandet och användningen av dammar en mängd institutionella förhållanden och ansökan om uppförandet måste godkännas av Kungl. Maj:t och sedermera Vattendomstolen. Detta hade betydelse vid eventuell skadereglering och med hänsyn till strandägare och jordbrukare som hade odlingsmarker i anslutning till flottleden. Därför sattes det upp mycket detaljerade bestämmelser om bl.a. dämningstider och -höjder. För Hjuksån, ett bivattendrag till Vindelälven (FIGUR 2) gällde att: ”Dämningen för flottningens räkning får äga rum till 10 dygn efter islossningen i vattendragets sjöar. Dock inte längre än till den 16 juni.” Och vidare exempelvis: ”Storsandsjön får ej däckas högre än 0,2 meter över dess lågvattenyta före sänkningen och att Lillsandsjön ej får däckas högre än horisontala sträcket i det kors som är inhugget på en jordfast sten sex meter öster om Fetmyrbäckens inlopp i sjön på dess norra strand.”¹⁶

¹⁶ Umeå flottningsförenings arkiv, Folkrorelsearkivet, Umeå. F. XI: 9. Flottledshandlingar, Hjuksån II.

FIGUR 2. Hjuksåsystemet, Vindelälven. Exempel på dammanläggningar i det kulturhistoriska skogslandskapet och användandet av vattendragen som transportleder och kraftkällor.

De flesta dammarna efter Hjuksåsystemet nyttjades för flottningsändamål men användes i många fall även till kvarnverksamhet och elkraftsproduktion. En del flottningsdammar tjänade även som ängesdamm, exempelvis efter *Aggbäcken*, där ett damm benämns just "Strandängesdammen" (beläggen mellan *Hjuksnoränge* och *Nyänge* vars namn återspeglar hur markerna intill vattendraget brukats). Förmodligen har fler dammar i Hjuksåsystemet använts till detta ändamål, exempelvis efter *Kamsjöbäcken*, vilken torde ha varit mycket lämpad för detta med tanke på dess omfattande och öppna myrar och raningsmarker. En del mindre skvaltkvarnar nyttjade dammar som inte anlades över själva vattendraget utan låg intill en mindre grävd kanal från vattendraget. Det handlade om att dämna mot en mindre jordvall som var ca 1 meter hög och hade längd upp mot 30 meter. Regleringen skedde med en mindre lucka och vattnet släpptes in efter en ränna som anslöt till kvarnens skovelhjul. Exempel på detta är kvarnen strax ovan Hjuksåns utlopp i *Djursjön*. Elkraftverket vid *Ledåfors* fick sitt vatten genom en liknande lösning (fast givetvis en större och mer utvecklad sådan, bl.a. anlades en inloppstunnel med en nästan 300 meter lång tub som ledde vattnet till turbinen) medan kraftverket efter *Sikbäcken* nyttjade en mindre damm anlagd över vattendraget.

Källa: Törnlund, E. Sammanställning av flottledsinventeringar med avseende på kulturhistoriska spår efter flottningsepoken, delar av bivattendraget Hjuksån, Vindelälven. CD-skiva. 2003. Umeå flottningsförenings arkiv, Folkrorelsearkivet, Umeå. J.I. Kartor, rullade. Hjuksån, nr 22-28.

Ett annat utvecklingsdrag är att flottningsverksamhetens användning av dammar kom att överleva kvarnverksamheten: skvaltkvarnen och spånhyveln var i princip helt passé vid 1950-talet då dammarna fortfarande användes för flottning. Till detta kan även läggas att flottningen i de flesta avseenden kan kännetecknas som *teknikformande* när det gällde dammanläggningarnas uppförande och tekniska utveckling. Introduktionen av mekaniska spel

för justering av dämmen och beklädnigen av utskoven med betongplattor mm. är företeelser som kan tillskivas flottningsverksamheten.

3.2 Uppförande av dammanläggningar – En fråga om material och teknik

Olika dammar uppfördes vid skilda historiska perioder och med varierande teknik och material. Här ska uppförandet av dammarna och skillnaderna emellan dessa redovisas. Den kategoriindelning av olika dammar som ligger till grund för den här rapportens kulturhistoriska bedömningar och värderingar bygger just på hur dammarna en gång i tiden uppfördes. De beskrivningar och definitioner som här används är nästan uteslutande hämtade flottningsverksamheten. En anledning är att flottningsdammarna utgör den största andelen dammar i Västerbottens län och bildar den största enskilda gruppen som analyseras i denna rapport. Samtidigt, som nämndes ovan stod flottningsverksamheten för många innovationer när det gäller utvecklingen av olika dammanläggningar. Vidare är namnen på olika delar och konstruktionen av en dammanläggning rätt i princip densamma oavsett om det är en damm som används vid flottning, järnbruk eller vattensåg: en luckdamm är en luckdamm vid samtliga dessa verksamheter, luckorna justeras med ett järnspett oavsett var och slussgolven är lagda på liknande sätt osv. osv.

3.2.1 Dammarnas konstruktion och uppbyggnad

När en dammanläggning uppfördes före de första decennierna under 1900-talet timrades en stockväggar som tjänade som grundfundament för dammens utskov. Den timrade konstruktionen fylldes sedan med stenmaterial (BILD 5).¹⁷ Utskovet utgör, enkelt uttryckt, själva ”dammkroppen” vilken håller uppe dämmningskonstruktionen. På utskovet ligger en brobana och i anslutning till de luckorna alternativt sättarna - dvs. dämmkonstruktionerna - med tillhörande anordningar för justering av dessa i höjddled (BILD 6). Under främst 1910- och 20-talet kom många av dammarna att anläggas, alternativt byggas om, och utskoven inklusive väggarna i slussen uppföras av huggen och kilad sten. Kilad sten användes vid denna tid till en mängd olika byggnadskonstruktioner, exempelvis flottledskonstruktioner, bropelare, husgrunder mm.¹⁸

---

¹⁷ Anon. Strömbyggnader och flottning i åar och bäckar. Årsskrift från föreningen för skogsvård i Norrland. 1898.

¹⁸ Bogren-Ekfeldt, B. De högg i sten. Om stenarbetare och konsten att kila sten. Härjedalskultur 1. Jämtlands läns museum. 1988.

BILD 5. Uppförande av flottningsdamm. Blästtjärn, Kälkåns flottled, Dalarna. Fotograf är Hesselman, H. September 1903. Ovan byggarbetsplatsen har en temporär dammvägg satts upp för att förhindra vatten från sjön att rinna ner. Dammanläggningens utskov håller på att timras upp. En bana av plank har lagts ut för att underlätta tilltransport av fyllnadsmaterial med hjälp av tippkärr.

Källa: SLU, Skogsbiblioteket.

Under 1920-talet började utskoven att uppföras i helgjuten betong, en teknik som utvecklades 1930-talet genom att prefabricerade betongplattor introducerades. På ömse sidor utskovet ligger landarmar, eller dammvallar som de även benämns, uppförda för att möjliggöra effektiv uppdämning av vattennivån uppströms dammen. Landarmarna uppfördes av sten, grus och jord och består i många fall av vällagd natursten alternativt kilsten, ibland väl sammanfogade med järnkrämpor för att öka hållfastheten.¹⁹ Under 1950-talet kunde landarmar anläggas och förbättras med hjälp av bandtraktorer.²⁰ Höjden, bredden och längden på landarmarna varierar beroende på omgivande miljö och dämningkapacitet: landarmar som är uppemot 70 meter långa är inte ovanliga och höjden kan uppgå till nära tre meter närmast utskovet (BILD 7 A).

---

¹⁹ Kinnman, G. "Om flottleder och flottning". Norrländska skogsvårdsförbundets tidskrift. 1917.

²⁰ Lundén, B. Dammyggnad med traktor. Svenska flottledsförbundets årsbok. 1951.

BILD 6. Översiktlig bild av en dammanläggnings uppbyggnad och olika delar, luckdamm (övre bild) respektive bjälksättsdamm (nedre).

Den övre dammen, *Mjösödammen* (ID-nr 506, BILAGA 1) Hjuksån, Vindelälven, har utskov som består av kilad sten: en teknik som användes framförallt under 1910- och 20-talen. Den är därmed av kategorin IIC (lucka + utskov av kilad sten). Den nedre dammen, *Nedre Långtjärnsdammen* (nr 368), Lycksabäcken, Umeälven, har ett utskov som består av betongplattor, en konstruktionsteknik som introducerades under 1930-talet. Tillhör kategorin IVC (bjälksättar med fast spel + utskov av betongplattor).

1: Utskov. **2:** Dammvallar (även kallade landarmar). **3:** Slussvägg. **4A:** Luckor. **4B:** Sättar. På bilden ligger bjälkarna strax under vattenytan och är därför inte synlig, observera dämning och överfall. **5A:** Luckstolpar (för justering av luckor i höjdd). **5B:** Sättspel.

Foto: Övre: Tommy Vennman, 2003. Nedre: Linda Nyberg, 2003.

BILD 7 A-D. A. Landarmens anslutning till utskovet. B. Slussgolv, här förstärkt med järnbeslag. C. Slussgolv nedströms slussen. På ömse sidor av slussgolvet kan man skymta styrkistornas timring. D. Styrkista uppford av timrad vägg med stenfyllning.
Foto: Erik Törnlund, 2007.

Genom och bakom utskovet återfinns ibland även slussgolvet bevarat, bestående av parallellt lagda och förankrade stockar som löper i strömriktningen (en annan benämning är skibord). Slussgolvet tjänar till att underlätta timrets passage genom utskovets sluss så att det inte ska fasta på ojämnheter. Ibland är slussgolvet anlagt i etage, dvs. trappsteg, upp till 3-4 stycken, för att jämna ut det fall som ibland kan finnas bakom dammens utlopp (BILD 7 B-C). På ömse sidor av slussgolvet efter utloppet är styrkistor i regel anlagda. De kan vara konstruerade av betongplattor, kilad sten eller, det enklaste, upptimrade väggar förstärkta med stenkar (BILD 7 D).

3.2.2 Teknisk utveckling från 1800-talets andra hälft till 1950-tal

Ett stort steg att utveckla och förbättra dammkonstruktionen var övergången från utskov av timrande stockar till att beklädda dem i kilad och huggen sten. Detta innebar en betydligt hållfastare dammanläggning och dämmningkapaciteten kunde ökas. Dammens underhållskostnader blev också lägre. Det är nog inte för inte som den här kategorin dammar anses som mest bevarandevärd då de återspeglar yrkesskicklighet vid uppförande, ger ett storslaget intryck och är rätt så välbevarade (BILD 8).

BILD 8. Flottningsdamm, väl uppförd av kilad och huggen sten. Beläggen ca 800 meter nedströms Stavarsjön, Gideälven (nr 139).

Foto: Linda Nyberg, 2005.

De vällagda dammarna av kilsten uppfördes framförallt under 1910- och 20-talen. Det ska påpekas att många av dessa anlades i anslutning till en redan befintlig och äldre damm, dvs. där utskovet bestod av timring.²¹ Under 1920-talet introducerades cementbruk vid konstruktionsarbetet av dammanläggningar. Detta innebar att arbets- och materialkostnaden för uppförandet kunde minska jämfört med föregångaren av kilad och huggen sten. Till en början handlade det om att anlägga helgjutna betongutskov (BILD 9). Ett problem med detta var dock att kunna skaffa sand och mindre sten till blandningen av betongen och vid uppförandet. I ett protokoll över materialbehovet för uppförandet av en damm efter Holmsjöbäcken (Lögdeälven) står det skrivet: "Om tillgången finnes till små sten i storlek som ärtor eller kaffebönor inblandas dessa i ytlagret, varvid blandningen göres 1 cement, 2 sand, 2 småsten."²² Av förståeliga skäl kunde detta innebära problem då den naturliga tillgången på småsten av den här storleken kunde vara begränsad i markerna närmast byggarbetsplatsen. Det kunde bli många och långa vändor med tippkärret.

---

²¹ Kinnman 1917.

²² Umeå flottningsförenings arkiv, Folkrorelsearkivet, Umeå. Lögde älvs flottningsförening. Dammar. Holmsjöbäckens nedre; Holmsjöbäcksdammen (rännintag).

BILD 9. Exempel på flottningsdamm med utskov av helgjuten betong, Långviskadammen (nr 213), Holmsjöbäcken, bivattendrag till Lögdeälven. Dammen uppfördes i sitt befintliga skick 1934. Den vänstra bilden är från 1960 och den högra 47 år senare. Med undantag från brobanan som murknat och rasat är dammen för övrigt i mycket gott skick.

Foto: Umeå flottningsförenings arkiv, Folkrorelsearkivet, Umeå. Erik Törnlund, 2007.

Vid början av 1930-talet introducerades prefabricerade betongplattor för att klä dammarnas utskov. Plattorna användes även vid uppförande av flottningsledarmar, framförallt styrskärmar.²³ Istället för att som tidigare gjuta utskovet på plats tillverkades plattorna vid någon centralt och strategiskt plats för att sedan transporteras ut till byggplatsen tillsammans med övrigt material, exempelvis bjälsättar och dämmspel. Förfarande var jämförelsevis kostandseffektivt och arbetsbesparande, eller som det uttrycktes: ”Man rekviderar en damm från centralförrådet liksom man därifrån rekviderar verktyg, maskiner, kojor m.m.”²⁴ Helgjutna utskov kom givetvis även fortsättningsvis att tillverkas men inte i samma utsträckning som tidigare.

---

²³ Törnlund 2006.

²⁴ Carlsson, R L. ”Ny typ av flottledsdammar”. Svenska flottledsförbundets årsbok. 1934.

Bild 10. Uppförande av flottningsdamm, Lillarmsjödammen, Hörnån (ID-nr304).
A. Under uppförande, november 1949.
B. Dammen färdig, april 1950. På bilden syns tydligt nylagt slussgolv, styrkistor och landarmar. C. Dammen idag.

Foto: Umeå flottningsförenings arkiv, Umeå (A-B), Eva Mikaelsson, 2005 (C)

Förutom dammutskovets utförande, var den andra grundläggande utvecklingslinjen förbättringen av själva dämmet. Under 1800-talets andra hälft och fram till 1920-talet skedde dämmtekniken med hjälp av luckor. Luckorna justerades i höjdlid med hjälp av dammspett. Med detta bändes och reglerades stolpen, vilken luckan satt fast på, och den låstes i önskad position med en bygel av järn. Ett problem med luckdammarna var att när luckan justerades uppåt och över vattenytan innebar det att uppdämda vattennivån passerade genom slussen utan möjlighet att på något sätt reglera detta. Detta var framförallt ett problem i samband med timmerflottning då luckorna måste höjas tillräckligt för att stockarna skulle kunna passera under. En lösning var att anlägga två utskov, varvid den ena låg högre upp och användes första hand. Allteftersom vattenmängden uppströms dammen minskade kunde nästa utskov, lägre placerad, användas.²⁵

²⁵ Kinnman 1917.

BILD 11. *Reparation av Pauträskdammen (nr 374), Paubäcken, Umeälven. Vårvintern 1952.*

Foto: Umeå flottningsförenings arkiv, Folk rörelsearkivet, Umeå.

Den stora utvecklingen skedde vid mitten på 1920-talet då bjälksättstekniken introducerades. Detta innebar att horisontella bjälkar dämde upp vattnet och att dessa placerades från botten och upp. Bjälkarna justerades och höjdes med hjälp av en spelanordning. Till skillnad från luckdammen kunde en eller flera bjälkar höjas och vattenmängden passerade därmed *över* kvarvarande bjälkar (jmf överfallsarm), inte *under* som hos föregångaren. Med en luckdamm, där flera luckor är placerade i rad, kan man förvisso höja och öppna alla men det innebär samtidigt ett effektivt sätt att tömma vattenresvoaren. Med bjälksättsdammen sjunker vattennivån ner tills bjälken tar vid och hindrar vattnet. Den i sin tur kan då höjas och tappningen fortsätta ner till nästa bjälke osv., ett slags trappstegsförfarande (BILD 12). Förutom att bjälksättstekniken medförde att hushållningen med vattnet blev betydligt bättre innebar det att hela slussbredden kunde nyttjas. Detta var inte minst av betydelse vid timmerflottningen då en större mängd stockar snabbare kunde passera genom dammslussen. Inom flottningsverksamheten var man därför snabb med att anamma och utveckla denna nya teknik.²⁶

---

²⁶ Estberg, K. "Huru bör byggandet i ett bivattendrag utföras för att med minsta möjliga vattenförbrukning möjliggöra en billig och snabb utflottning av flottgodset". Svenska Flottningschefsföreningens årsbok. 1926.

BILD 12. Principer för dämning med luckdamm (1) respektive bjälksättsdamm (3). Luckdämnet justerades i höjled genom att bända luckstolpen med hjälp av spett. Luckstolpen låstes sedan önskad position med järnbygel (2). Bjälkdämnet justerades med hjälp av speplanordning (4).

Foto: Erik Törnlund, 2007 (1-2, 4). Miguel Jaramillo, 2003 (3).

Bjälksättsdammen krävde en helt annan teknisk lösning vid justeringen av dämnet jämfört med den tidigare luckdammen. Det fasta spelet (se BILD 12:4) för detta introducerades vid ungefär 1930 men redan tidigare återfanns det under en ytterst kort period, ca 1925-30, en enklare lösning av denna teknik. Det var frågan om en (här benämnt) enklare vinsch med vajer och spel. Spelet, vilket reglerade bjälkdämnet, stod vid sidan på landarmen och från den löpte vajrar upp mot stolparna (löpare) och nedåt, via taljor, till bjälkarna. Det var inte frågan om något spel som satt fast i själva utskovet. Denna tekniska lösning är ytterst sporadisk förekommande och därmed mycket unik. Det finns i dag fyra (4) bevarade dammanläggningar som har en sådan teknisk lösning inom Västerbottens län (BILD 13).

BILD 13. Få bevarade och mycket unika exempel på teknisk lösning vid justering av bjälkdämmen. Spelanordning vid sidan av stolparna, tillverkade av trä, med taljor genom vilka vajrar löper. Vajrarna är sedan fästa vid bjälkarna med hakar. Lillvalvattendammen (nr 161), Valvattenbäcken, Gideälven (1-2) respektive Strutendammen (nr 526), Hjuksån, Vindelälven (3-4).

Foto: Erik Törnlund, 2007 (1-2) och 2003 (3-4).

3.3 Förekomst av olika kategorier dammanläggningar

Utifrån indelningen av kategorier dammar utifrån utskovets konstruktion och material samt dämmets reglering, kan en tydlig fördelning urskiljas. De mest representerade är dammar med utskov av huggen och kilad sten och med dämmen av bjälksättar på fasta spel (kategori IIC), samt de med utskov av betongplattor och bjälksättsdämmen (kategori IVC). Hursomhelst, fördelningen av de olika kategorierna (kombinationerna) framgår tydligt (TABELL 2). Hur förhållandet ser ut efter respektive älvdal framgår i BILAGA 2.

		Utskov			
		<i>Material</i>			
		I.Trä	II.Sten	Betong:	
				III.Helgjuten	IV.Plattor
Dämme					
<i>Reglering</i>	<i>Justering</i>				
<u>Lucka</u>	A. Manuellt	20	13	15	5
<u>Sätte</u>	B. Vinsch	0	3	1	0
	C. Spel	3	65	19	77
<u>Lucka</u>					
<u>o Sätte</u> ¹⁾	D. Vinsch	0	0	0	0
	E. Spel	0	8	1	2
	F. Saknas	1	2	0	4
O.	Regl./justering borta, endast utskov kvar	44	47	30	25

TABELL 2. Antal och fördelning av de olika kategorierna dammanläggningar som ligger till grund för kulturhistorisk bedömning.

Anm: N=385.

Källa: BILAGA 1.

För att underlätta översikten har som tidigare nämnts de respektive kategorierna, sammanlagt 28 stycken, delats in i en skala om sju (7) grupper med avseende på förekomst. I BILAGA 1 står detta redovisat under rubriken "Kulturhist. typförekomst (1-7)". Grupp 1 återspeglar de kategorier dammar som förekommer mest och därmed är vanligast, grupp 2 de kategorier som är ganska vanligt förekommande osv. De kategorier dammanläggningar som är minst representerade och ovanligast tillhör således grupp 7 (TABELL 3).

GRUPP	Kategorier	Antal
1	IF-IVF, IO-IVO	153
2	IVC	77
3	IIC	65
4	IIIA, IIIC	34
5	IA, IIA	33
6	IVA, IIE, IIIE	14
7	IIIB, IVE, IIB, IC	9

TABELL 3. *Fördelning av de olika kategorierna dammanläggningar i grupper (1-7) med avseende på förekomst.*

Anm: N=385.

Källa: BILAGA 1.

3.4 Kulturhistorisk bedömning och bevarandevärdering – En sammanfattning

Bedömningen av det kulturhistoriska bevarandevärdet hos varje dammanläggning har, som tidigare beskrivits, utgått från kategori och förekomst av olika dammar samt uppskattning av respektive dammanläggnings status, representativitet och omgivande faktorer. Jämfört med tidigare inventeringar av dammanläggningar (2003/2005) klassas i den här undersökningen (2007) betydligt fler dammar som bevarandevärda. Som tidigare nämnt har jag delat in de bevarandevärda dammarna i två undergrupper: *prioritet 1* respektive *prioritet 2*. Tillsammans motsvarar de båda drygt fyra gånger fler än vad tidigare naturvårdsinventeringar föreslagit. Vidare har gruppen där bedömningen tidigare betecknats som osäker, ”vet ej”, minskat med ungefär två tredjedelar (TABELL 4).

	Naturvårdsinventering 2003/2005	Kulturhistorisk värdering 2007
Bevarandevärda	44	199
<i>Prioritet 1</i>		151
<i>Prioritet 2</i>		48
Ej bevarandevärda	225	156
Vet ej	106	
Utred vidare		30

TABELL 4. Antal dammanläggningar inom Västerbottens län som bedömts som bevarandevärda, ej bevarandevärda samt kräver vidare utredning. Utgångspunkt från naturvårdsinventering (2003/2005) respektive föreliggande kulturhistoriska värdering (2007).

Anm: N=385.

Källa: Databas Damminventering, Länsstyrelsen i Västerbotten. 2007. CD-skiva erhållen av Tommy Vennman, Miljöanalys, Länsstyrelsen Västerbotten (2003/2005). BILAGA 1 (2007).

3.5 Dammarnas ”Top of the line” – Några nedslag när det gäller bevarandevärda dammanläggningar och situationen efter respektive älvdalar inom Västerbottens län²⁷

3.5.1 Ångerman- och Gideälven

Dessa två älvdalar innehåller en stor mängd välbehållna och fina exemplar på olika äldre dammanläggningar. Jag är beredd att sträcka mig så långt och framhålla att dessa två intar en klar tätposition i Västerbottens län i detta avseende. Dels tycks graden av utrivningar av gamla dammanläggningar inte varit så stor jämfört med andra älvar, och dels är de dammar som fortfarande finns kvar välkonstruerade och välbevarade. Ett stort antal är nämligen uppförda i kilad och huggen sten, speciellt efter Gideälven. Sist men inte minst återfinns en bra spridning av olika kategorier dammar efter de här två älvdalarna, det återfinns såväl vanligt förekommande dammkategorier liksom unika såna.

När det gäller Ångermanälven kan luckdammen med timrat utskov, *Lill-Grytsjödammen* (ID-nr 0, se BILAGA 1), framhållas som bra exempel på kvarndamm med tillhörande skvaltkvarn. Området är ett bra exempel på en sammanhållande kulturhistorisk miljö och aktivt förvaltande

²⁷ I denna genomgång har ett flertal mindre vattendrag lämnats åt sedan. Det handlar vattendrag där antalet bevarade och i kulturhistoriskt avseende intressanta dammanläggningar är ytterst få. Jag hänvisar här till BILAGA 1.

av en sådan. Dammen *Bosjön-Holmsjön* (nr 44) är ett exempel på flottningsdamm med timrat utskov och fast spel för bjälksättar. Detta är ett av tre exemplar i hela Västerbotten av just denna kategori (IC). Detsamma kan sägas om *Torvsjödammen* (nr 33), även det exempel på unik kategori (IIB). Andra dammar att framhålla – samtliga flottningsdammar – är *Lillsämsjödammen* (nr 14), *Långådammen* (nr 36) och *Sämsjödammen*, Sämsjöån (nr 40). Den sistnämnda med en fullständigt unik och storstilad stensättning av utskovet och själva inloppet till slussen. Två andra dammanläggningar att framhålla är de som finns i anslutning till Dalsjöfors kraftverk, nämligen *Djuptjärndammen* och (nr 37) och *Dalsjöfors kraftverksdamm* (nr 36).

Efter Gideälven återfinns som nämnt ett stort antal dammar med utskov av kilad sten, exempelvis kan dammarna efter Valvattnet framhållas, *Storvalvattendammen* (nr 160) och *Lillvalvattendammen* (nr 161) framhållas. Den sistnämnda med handspel och vinsch för justeringen av bjälksättarna (kategori IIB, se tidigare bild och beskrivning). Andra exemplar av kategorin IIC att nämna är den gamla flottningsdammen nedströms *Yxsjön* (nr 163) respektive *Oxsjön* (nr 144). Ett fint exemplar av dammanläggning med två slussintag och fin stenläggning är *Gransjödammen* (nr 174). Dammen vid *Mitt-Tallsjö* (nr 176) är vidare ett pompöst och välbevarat exemplar av damm med helgjutet utskov (IIIC). Uppströms *Tjesjön* finns vidare ett bra exemplar av flottningsdamm med utskov bestående av betongplattor, kategori IVC (nr 156).

3.5.2 Lögdeälven och Leduån

Förhållandet efter dessa två respektive älvar kan kännetecknas av ömsom vatten, ömsom vin. Lögdeälven (tillsammans med Skellefteälven) torde vara den älvdal inom Västerbottens län där minst hänsyn tagits till kulturmiljön beträffande historiska dammanläggningar. Ett stort antal dammar, framförallt från flottningssepoken, har rivits ut, exempelvis efter Mjösjöån och Karlsbäck. Här har många och stora kulturhistoriska värden försvunnit. Ljusglimtar är dock den väl bevarade och sammanhållna miljön vid *Baksjöleden*, Baksjöbäcken (nr 219). Här återfinns skvaltkvarn, spånhyvel och rester av elkraftverk i anslutning till dammen (se tidigare bilder och beskrivning). Vid utloppen av *Storholmsjön* (nr 210) respektive *Långviskasjön* (nr 213) efter Holmträskbäcken återfinns bra exemplar av, dock något förfallna, flottningsdammar med utskov av helgjuten betong (IIIC). Ett annat bra och väl bevarandevärd damm är den vid *Vaksjön*, Vaksjöbäcken (nr 221) då den tillhör en relativt ovanlig kategori (IIIA): luckdamm med utskov av helgjuten betong. En ytterligare

bevarandevärd damm ligger vid *Svanasjöns* utlopp (nr 212), *Holmsjöbäcken*, vilken är av kategorin IVC.

Efter *Leduån*, vilket samtidigt är ett mindre vattendrag som därmed har färre dammanläggningar, återfinns dock dammanläggningar som får en att tänka på årgångsvin av synnerligen god kvalitet. De som åsyftas är de tre *bruksdammarna* (nr 236, 237 och 238) som ligger i anslutning till *Olofsfors bruk*. Dessa dammar är vackert uppförda och ger ett monumentalt intryck, de är också välbevarade. Till detta ska även adderas att de ingår i en kulturmiljö kring *Olofsfors bruk* och ska därmed anses som väl bevarandevärda.

3.5.3 Öreälven och Hörnån

Efter *Öreälven* återfinns ett relativt stort antal dammar av olika kategori. Exempelvis kan framhållas den nyligen restaurerade *Hålbäcksdammen* (nr 281), en luckdamm med timrat utskov och tillhörande timmerränna (kategorin IA). Bra exemplar av dammar med utskov av huggen och kilad sten (IIIC) återfinns efter *Sörbäcken* (nr 256) och vid utloppet av *Vajträsket* (nr 272). Bra och väl bevarandevärda exemplar på dammar med dubbla utskov (kategori IIE) återfinns nedströms *Vargträsk* (nr 250) och vid utloppet av *Gubbträsk* (nr 255). Vid utloppet av *Tällvattsjön* återfinns ett bra exemplar av kategorin IVC (nr 247), liksom *Lilldammen* vid *Stormyran* (nr 273). Sist men inte minst återfinns *Örträskdammen* (nr 249), en välkänd och unik anläggning. *Hörnån* innehåller relativt fåtalet bevarandevärda dammar. I huvudsak är det frågan om dammen vid *Torrsjön*, kategori IIA (nr 301) samt de två vid utloppen av *Lillarmsjön* (nr 304) respektive *Storarmsjön* (nr 305), båda kategori IVC.

3.5.4 Umeälven

Precis som dess största biflöde, *Vindelälven*, innehåller *Umeälven* en stor mängd olika typer och variationer när det gäller kategorier av dammar. Några fåtal kan bara framhållas här och hänvisning till BILAGA 1 för vidare studier rekommenderas. Eftersom *Umeälven* rymmer ett stort avrinningsområde och därmed en stor mängd historiska dammanläggningar, märks inte åverkan på och kring dammarna i form av olika ekologiska åtgärder av jämfört med mindre älvar, exempelvis som fallet är med lämningarna efter *Lögdeälven*.

Exempel på större bivattendrag efter *Umeälven* som innehåller flertalet dammar av olika kategorier är *Lycksabäcken*. Efter detta vattendrag återfinns exempelvis *Hörningsdammen* (nr 357), *Åtjärndammen* (nr 373) och *Lycksmyrdammen* (nr 396) som bra exempel på kategorin

IIC. Vidare finns här *Bolagsdammen* (nr 389) respektive *Nedre Långtjärndammen* (nr 368) vilka är väl bevarandevärda exempel på kategorin IVC. I anslutning till förstnämnda ligger dessutom spår av kvarnbyggnad och ränna.

Fler exempel på spår av tidigare historisk verksamhet i direkt anslutning till själva dammanläggningen återfinns vid *Rönholmsdammen* (nr 449), Volvobäcken. Här återfinns en upprustad och välbevarad vattenränna och kvarnhus. Detta är en damm av kategorin IA, dvs. en mycket ovanlig kategori (timrat utskov och luckor som dämme). Detsamma kan sägas om *Kvarn- och sågdammen* (nr 427) vid Havsjöbäcken. Ett annat exempel på unik och bevarandevärd dammanläggning är *Torpstadammen* (nr 432), Torpstabäcken. Detta är frågan om en damm av kategorin IC, dvs. timrat utskov och med fast spel för bjälksättar, en ytterst ovanlig kombination med andra ord. Sammanlagt återfinns det tre (3) av denna kategori bevarade i hela Västerbottens län.

3.5.5 Vindelälven

Likt Umeälven finns det ett relativt omfångsrikt och varierat utbud av olika dammanläggningar, de flesta f.d. flottningsdammar, efter Vindelälven. Återigen måste jag hänvisa till BILAGA 1 för närmare och vidare information om de olika dammarna. Långt ner efter älvdalen, vid bivattendraget Rödån, återfinns en välbevarad och bevarandevärd kvarndamm vid *Kvarnsvedjan* (nr 486). Efter Hjuksån återfinns ett flertal gamla flottningsdammar som kan vara värd att framhålla. Hit hör exempelvis *Mjösjödammen* (nr 506) av kategorin IIA, dvs. utskovet av huggen och kilad sten och luckor till dämme. Här återfinns även *Lappängesdammen* (nr 505), kategorin IIC, och den mycket unika *Strutdammen* (nr 526) vars utskov består av helgjuten betong. Den har ett bjälkdämme som justeras med handspel och vinsch, dvs. kategorin IIIB (ett av tre exemplar i hela Västerbotten).

Efter Åman återfinns den väl bevarandevärda *Åmseledammen* (nr 530) som ansluter till kvarn och kraftverk via tub. Ett lika bevarandevärd exemplar efter samma vattendrag är *Norstdammen* (nr 532), en kombinerad kraftverks- och flottningsdamm av kategorin IIE som är mycket välbehållen. Andra exempel bevarandevärda dammar är *Lapptjärnsdammen* (nr 640) och *Lappträskdammen* (nr 641) vid Ruskträskbäcken. Den förstnämnda är av kategorin IIIA och den andra IIC. Även *Aggträskdammen* (nr 648) av kategorin IIA ska nämnas i detta sammanhang. Till sist, en annan dammanläggning som förtjänar omnämnande är

Stagglisjöbäckdammen (nr 620), *Abmobäcken* (Gargån). Detta är en kombinerad kvarn- och flottningsdamm av kategorin IIE, dvs. utskovet är av huggen kilsten och med två slussar.

3.5.6 Sävar- och Rickleåarna

Dessa två mindre älvar präglas precis som Lögdeälven av att flertalet äldre dammanläggningar rivits ut. Många av dem som återstår är dessutom förfallna då timrade utskov och luckor är märkta av tidens tand. Dit hör exempelvis *Långträskdammen* (nr 725) och *Mellandammen* (nr 726) efter Sävarån. Båda tillhör kategorin IA och väl värda att se innan de är helt raserade. Efter samma vattendrag kan framhållas *Lossmendammen* (nr 727), exempel på kategorin IIA (ovanlig) respektive dammen vid *Yttersträsk* (nr 708), det enda kvarvarande exemplaret av kategorin IVC efter Sävarån.

Efter Rickleån är situationen dock bättre. Här kan framhållas *Lapptjärndammen* (nr 789), ett av de bättre exemplaren av en fd. flottningsdamm med utskov av timring och luckdämme (kategorin IA) som fortfarande är relativt välbevarade inom Västerbottens län. En annan bevarandevärd damm är *Svartådammen* (nr 787), liksom *Lidträskdammen* (nr 763) respektive *Granträskdammen* (nr 762), exempel på kombinerade flottnings- och kraftverksdammar (samtliga av kategorin IIIC).

3.5.7 Bure-, Skellefte- och Kågeälvarna

Överlag får man intrycket av att efter dessa älvar har ett mycket stort antal historiska dammanläggningar rivits ut, framförallt slås jag av detta när det gäller Skellefteälven och specifikt spåren från flottningssepoken. Tidigare har här funnits sammanlagt 158 flottningsdammar.²⁸ I den här undersökningen ingår dock endast 25 dammanläggningar från denna älv i den kulturhistoriska värderingen. Ett stort antal dammar har alltså försvunnit genom utrivning eller är på annat sätt inte representativa för närmare kulturhistorisk värdering.

Efter Skellefteälven återfinns dock exempelvis *Bredträskdammen* (nr 904) som är ett välbevarat exemplar av en luckdamm med utskov av kilsten (kategori IIA). Två andra dammar som ska framhållas är dels *Svanskeledammen* (nr 895), vilken utgör en central och avgörande funktion för komplexet kring Svanskele dammängar, och dels *Hornträskdammen* (nr

---

²⁸ Törnlund 2006 (b).

941). Här är dock dämnena utrivna och endast stolparna återstår. Själva utskovet, av huggen och kilad sten, återstår och dammen fungerar idag som överfart. En sammanhållen kulturmiljö återfinns vidare vid *Klintforsfallet* (nr 931). Själva dammbyggnaden är utrivna och endast rester återstår. Den övriga bevarade miljön fyller dock ett stort komplex av olika vattenkraftsrelaterade och historiska verksamheter.

Efter Bureälven återfinns exempelvis *Lappvattshedens kvarn* (nr 847) som kan framhållas. Dammanläggningen (kategori IIIA) är mäktig och välbevarad och ligger i anslutning till en större vattendriven kvarn. En betydligt mindre damm, men likväl bevarandevärd, är *Örvattendammen* (nr 856) som har ett utskov av huggen och kilad sten och dämme i form av luckor (IIA). Slutligen, efter Kågeälven återfinns två dammar som ska ses som bevarandevärda, dels *Klinträskdammen* (nr 977), en välbevarad f.d. flottningsdamm av kategorin IIIC, och dels *Åängesdammen* (nr 972) vilken är en nyligen upprustad anläggning av kategorin IIA.

4. Enskilda dammanläggningar i det omgivande kulturlandskapet – Mot en modell för bevarandestrategier

4.1 Historien om en damm

”I begynnelsen var kärret, gräftan – och Jussi.”²⁹

Första raden, första kapitlet i Väinö Linnas trilogi om nybyggare och torpare i finska skogarna. Bortsett från den specifika platsen, historiska omständigheter och namnet på personen äger företeelsen giltighet även i vårt västerbottniska landskap. Platsen skulle kunna vara trakterna kring Sorsele, Vilhelmina eller Kalvträsk någon gång under 1800-talets mitt och syftet detsamma för den agrara befolkningen: att dika, bryta och odla upp markerna för sin existens. Det handlar om att få sin försörjning i en del av landet som präglades av hårt klimat, begränsade förutsättningar för jordbruk och sparsam bebyggelse. Kolonistörer och småbrukare är beroende av jakt och fiske, de små jordplättarna som ger korn och potatis, men framförallt är boskapsskötseln viktig och intill helt avgörande för uppehållet.³⁰

Av den anledningen blir höproduktionen central i den lokala försörjningen i 1800-talets norrländska agrara lokalsamhälle. Raningsmarkerna slås och för att utveckla produktionen ytterligare - ”storsvagåren” ligger färskt kvar i minnet - anläggs översilningsängar och dammängen. Här uppförs nu en ängsdamm. För att kunna framställa sitt mjöl byggs något år senare en skvaltkvarn i anslutning till dammen: dammvallarna förstärks och anläggs högre för att klara mer dämningkapacitet. När vi kommer fram till 1880-talet börjar ängsdammen att även användas för timmerflotning: bättre dammluckor och timmerränna plussas på den redan befintliga dammen. Det industrirelaterade skogsbruket har slagit igenom på allvar. Detta utgör ryggraden i landet industrialisering och är omvälvande för det lokala samhället: löneinkomster blir möjligt, skogsbolag köper upp skogsmarker och fler nybyggen anläggs.

En ökande befolkning innebär även en ökad lokal efterfrågan på inte minst byggnadsvirke och sågad plank. De intilliggande gårdarna har stigit i antal och bildar nu en by där folk går ihop och anlägger en mindre vattensåg nedan dammen: ytterligare sluss med luckor tillkommer.

---

²⁹ Linna, V. *Högt bland Saarijärvis moar*. Wahlström & Widstrand: Stockholm. 1959, s 5.

³⁰ Arell, N. *Kolonisationen I Lappmarken: några näringsgeografiska aspekter*. Esselte studium: Stockholm. 1979. Mörner, M. “The colonization of Norrland by settlers during the nineteenth century in a broader perspective”. *Scandinavian Journal of History* 7: 315-37. 1982.

Vid slutet på 1920-talet har dock den gamla dammen med utskov av timrad fura sett sina bättre dagar. Flottningsföreningen bygger om den med senaste tekniken och den får ett helt nytt utseende: av betong helgjutet utskov, bjälksättar med spelanordning. Borta är även den gamla timmerrännan, välrensad och kanaliserad är nu istället sträckan nedströms slussen. Ängesdammen har hursomhelst tjänat ut sin roll vid det här laget: mer åker har brutits under två generationer och konstgödning gör så att djurfodret - bildligt och faktiskt - skjuter i höjden som aldrig förr. Moderna tider så det förslår, och det stannar inte med det: belysningsföreningen anlägger ett mindre elkraftverk nedanför dammen och ansluter en tub från ett mindre nyanlagt utskov genom dammvallen, vägg i vägg med slussen för flottningsstimmret. Det handlade om att nyttja fallet på drygt två meter.

Under krigsåren rivs skvaltkvarnen och blir till träkol, vattensågen försvinner ytterligare några år senare. Ytterligare ett decennium senare upphör belysningsföreningen: vattentuben rivs, generatormonteras ner och säljs. Det stora kraftverket efter huvudälven, anlagt av det statliga vattenkraftbolaget, står nu för elproduktionen. Tio år senare flyter de sista stockarna genom dammens sluss. Flottningsföreningen flyttar ut, sportfiskarna gör entré. Något decennium senare är de i gott sällskap med ekologer och biologer: dammen bör nu rivas (den är dessutom ”ful”, ty betong är betong vilket får en del att associera till en grådaskig dag i forna öststaterna. Knappast något som ”kultur’n” ska bemöda sig om att spara). Ökad biodiversitet med ett antal procentenheter och förhoppningar om växande fisketurism i ett samhälle präglat av utflyttning och allehanda projekt med Iteracyklar och IT-boomar som passerat: miljöprövning och domstolsutslag, upphandling av grävmaskinsarbete. Dammens fortsatta öde är beseglat.

Vi stannar upp och spolrar tillbaka. En dag för 150 år sedan: kolonisatören med gräftan i stadigt grepp, singlar och driver ner den i marken i ett första tag:

”- Å hä... är så bö... örjas he nu.”³¹

---

³¹ Linna 1959, s 9.

4.2 Delarna som ger helheten – Ett sociotekniskt anslag i en bevarandestrategi för äldre dammanläggningar

Det ryms mycket civilisation och samhällsutveckling i en äldre dammanläggning. I teoretisk mening kan denna företeelse anknytas till det som i teknikhistoriska sammanhang brukar benämnas som tekniska system, uttryckt i infrastruktur som transportsystem, energisystem, telekommunikationssystem mm. I denna ansats ligger betydelsen av att se dessa tekniska system i ett historiskt och samhällsligt perspektiv: det handlar inte bara om artefakten i sig - exempelvis den enskilda dammens konstruktion - utan även hur olika faktorer som naturgivna förhållanden, politiska, sociala och ekonomiska förhållanden, teknologisk utveckling, institutionella regelverk mm, påverkat uppbyggnad och förändring av olika system. Av den här anledningen kan benämningen *sociotekniskt system* användas för att illustrera och beskriva olika historiska dammanläggningar.³²

Ansatsen ligger snubblande nära det systemperspektiv som framhålls i bevarandefrågor kring kulturmiljöer, dvs. betydelsen av att se till ett *kulturhistoriskt helhetsperspektiv*.³³ När det gäller exempelvis bevarande efter flottningsepoken har liknande systemansats beskrivits och under senare tid åtminstone diskuterats: det handlar om att arbeta för en modell där en sammanhållen flottningsmiljö bevaras, avgränsat efter en forststräcka, ett lite längre vattendrag eller dylikt. I denna miljö framhålls sammanhanget hos olika flottledskonstruktioner; olika typer av ledarmar, flottningsdammar mm., men även flottningskojor och båtdrag etc. På detta sätt åskådliggörs och illustreras ett annars så rätt komplext och vidträckt transportsystem.³⁴

---

³² Hughes, T P. "The Evolution of Large Technological Systems". Bijker, W E., Hughes, T P., Pinch, T J (ed). *The Social Construction of Technological Systems*. Cambridge, Massachusetts, London. 1987. Kaiser, A, *I Fädrens spår... Den svenska infrastrukturens historiska utveckling och framtida utmaningar*. Stockholm. 1994. Jakobsson, E, *Industrialiseringen av älvar. Studier kring svensk vattenkraftsutbyggnad 1900-1918*. Diss. Göteborg 1996. Summerton, J. "Stora tekniska system". Blomkvist, P, Kaijser, A (red). *Den konstruerade världen. Tekniska system i historiskt perspektiv*. Stockholm. 1998.

³³ Se exempelvis, *Vad berättar en by? Om äldre kulturmiljöer i odlingslandskapet*. Studier till kulturmiljöprogram för Sverige. Riksantikvarieämbetet. Stockholm. 1993. Sporrang, U. *Odlingslandskap och landskapsbild*. Riksantikvarieämbetet. Stockholm. 1996. Dederig 2001.

³⁴ Boman, L-G. Flottledslämningar i Pite älv och några av dess biflöden – en granskning med avseende på kulturhistoriska värden. Rapport. Luleå. 2002. Johansson, L. Flottningsslämningar i Byskeälven – dokumentation och kunskapssammanställning samt bevarandeförslag, sträckan Gideonholmen-Strandfors. Skellefteå Museum. Skellefteå. 2002. Törnlund 2006 (a). Törnlund 2007.

På ett liknande sätt kan en bevarandestrategi för äldre dammanläggningar te sig. Det som ska betonas är just att det inte bara är själva dammanläggningen som är av betydelse. Dammen i sig ingår nämligen i ett större sammanhang; uttryckt i ett fysiskt kulturlandskap vilket präglats av människans utveckling under årtionden. Tiden mellan kolonisatörens första tag med gräftan och flottningens upphörande innehåller mer än bara teknologisk utveckling i att bemästra och nyttja en dammkonstruktion, det handlar även om hur det lokala samhällets relation till omvärlden förändrats över tid. Exempelvis, en ängesdamm i trakterna av Sorsele hade kanske aldrig kommit till utan statsmaktens intentioner, genom att till exempel erbjuda 15 års skattefrihet, för att få kolonisatörer att slå sig ner i dessa trakter.

Vidare, den gamla ängesdammen hade säkerligen aldrig byggts om till en flottningsdamm utan en kraftig internationell efterfrågan på våra skogsprodukter. Detta i sin tur kan förklara hur flottningsdammen byggdes om och förbättrades genom införande av ny teknik allteftersom flottningsepoken pågick, liksom hur institutionella regelverk om hur vattendragets skulle nyttjas utformades i och med 1880 års flottningslag. Detta regelverk blev fortsättningsvis av betydelse när ett kraftverk uppfördes i anslutning till dammen vilket å sin sida återspeglar ett ytterligare steg i vårt samhällsbygge: ett fast ljussken från en elektrisk lampa var något helt annat än vad föregående kolonisationsepok hade att erbjuda.

När det gäller bevarandet av äldre dammanläggningar ska man analysera detta och låta bedömningen utgå ifrån tre nivåer:

- 1. Den enskilda dammanläggningen**
- 2. Dammanläggningens närmiljö**
- 3. Dammanläggningen i vattendragets kulturlandskap**

Den *första* nivån, den enskilda dammanläggningen, motsvarar i stort innehållet i denna rapport. Här ligger fokus på hur olika kategorier dammanläggningar uppförts; vilket ändamålet med dammen har varit och vilken den tekniska utformningen är. I rapporten har varje damm utvärderats utifrån dessa egenskaper och bedömts när det gäller bevarandevärdet. Den *andra* nivån har i den här rapporten endast berörts delvis eftersom inventeringsmaterialet inte tillåter en mer omfattande analys. Här handlar det om att se till olika aktiviteter och spår av lämningar i direkt anslutning till dammanläggningen. Här kan exemplet med tidigare redovisade dammen vid Baksjöbäcken, Lögdeälven nämnas (se BILD 2). Här återfinns

skvaltkvarn och spånhyvel och spår av tidigare elkraftverk. Ett annat exempel är bruksdammarna i anslutning till Olofsfors bruk, Leduån.

BILD 14. Svanselse dammängar. Vy över vattendrag i kulturlandskapet (nivå 3)

Foto: Jan Norrman, 1995.

För att begripa en historisk utveckling och kunna förklara och illustrera denna för både vår sam- och framtid är det av betydelse att dammarna i sådana samlade kulturmiljöer står kvar. En förfallen och övergiven skvaltkvarn allena intill ett vattendrag säger inte så mycket, men har den en ränna ansluten från en ovan placerad damm så klarnar bilden betydligt. I en än mer komplex kulturmiljö som Olofsfors bruk blir det än väsentligare med ett bevarande av dammarna. För att hårdra det hela: om hela bruksmiljön i Olofsfors av en och flera anledningar skulle rivs ut, med undantag för Herrgården, skulle återstoden bli rätt så obegriplig för kommande generationer. Bodde man i sådana här hus i ett brukssamhälle? Var framställdes järnet? Arbetade man överhuvudtaget här? Stod masugn och smedjan någonstans uppe i skogen?

Ett liknande scenario slås man faktisk av idag när man besöker resterna av sågverkssamhällen efter den norrländska kusten, exempelvis det som låg vid Baggböle, strax ovan Umeå efter älven. Herrgården står kvar: sågverk, arbetarbostäder, verkstäder m m är dock fullständigt borta och övervuxna. Större delen av den mäktiga ledarmen utefter forsen och i anslutning till sågverket finns dock kvar. Hursomhelst, ser vi till de gamla svart-vita fotografierna från andra

hälften av 1800-talet över området kan man undra om man överhuvudtaget befinner sig på samma plats.³⁵

BILD 15. Exempel på delar i helheten. Historiska spår i anslutning till dammanläggningar. Holmsjöbäcken, Lögdeälven.

1: Två infrasytem möts. Enkla träkistor på vardera sidan vattendraget, mycket välbevarade av sitt slag (se ID-nr 209, BILAGA 1). Ovan flottleden går gamla landsvägen mellan Bjurholm och Vilhelmina. Brofästet av fint huggen och kilad sten. Ca 250 m nedströms enkelkistorna låg tidigare en ränn damm vilken revs på 1940-talet.

2: Välbevarad stöttbotten, ca 25 meter lång och lagd i tre etager, efter sprängd kanal. Platsen omkring 200 meter nedströms flottningsdamm (nr 213). Den ursprungliga strömfåran flyter vid sidan av kanaliseringen. Även denna flottningslämning tillhör idag en raritet då de flesta av den här konstruktionstypen rivits ut.

Foto: Erik Törnlund, 2007 (1). Emma Törnlund, 2007 (2).

Den tredje nivån förstärker helheten i den historiska utvecklingen ytterligare: här fylls perioden mellan det första taget med gräftan och flottningsnedläggningen med fler företeelser och lämningar. Här beaktas *hela* vattendraget och de kulturmiljöer som omger detta.

---

³⁵ Se vidare exemplifieringar av den här typen av helhetsperspektiv i Pettersson 2006.

Översiktsbilden av dammanläggningarna i Hjuksåsystemet (FIGUR 2) kan sägas illustrera detta förhållande. Till detta ska adderas spår av olika lämningar efter vattendraget och mellan dammanläggningarna. Systemet med ängsdammar blir svårare att förstå om inte ängena och dess lador samtidigt får stå kvar, eller vice versa. Flottningssystemet blir knappast begripligare för kommande generationer om alla flottningsdammar rivs ut, alternativt alla konstruktioner i form av ledarmar mm. ned- och uppströms dammarna elimineras, eller än värre: att samtliga spår efter denna epok rivs bort. Redan idag förekommer dubiösa påståenden om flottningsepoken och dess kulturhistoriska lämningar, påståenden som i en del fall tangerar rena historierevisionistiska nivåer.³⁶ Hur kommer det då att se ut i framtiden? Hursomhelst, det är vi som bestämmer vilken historia vi ska bevara och förmedla åt framtiden. Ingen annan gör det åt oss.

---

³⁶ Törnlund 2007, fotnot 15 och 16.

Källor och litteraturförteckning

Otryckta källor

Folkrörelsearkivet, Umeå

Lögde älvs flottningsförenings arkiv

F.V. Dammar. Holmsjöbäckens nedre; Holmsjöbäcksdammen (rännintag).

Umeå flottningsförenings arkiv

J.I. Kartor, rullade. Hjuksån, nr 22-28.
F. XI: 9. Flottledshandlingar, Hjuksån II.

Övriga opublicerade källor

Databas Damminventering. Länsstyrelsen i Västerbotten. 2007. CD-skiva erhållen av Tommy Vennman, Miljöanalys, Länsstyrelsen Västerbotten.

Törnlund, E. Sammanställning av flottledsinventeringar med avseende på kulturhistoriska spår efter flottningsepoken, delar av bivattendraget Hjuksån, Vindelälven. CD-skiva. 2003.

Törnlund, E. Kartläggning av flottleder i Bottenviks- och Bottenhavsdistriktet med utgångspunkt från historiskt källmaterial – En metodbeskrivning. Vattenmyndigheten/Länsstyrelsen Västerbotten. Opublicerad rapport. Umeå. 2006 (b)

Törnlund, E. Flottningsmiljön efter Laisälven. Underlag för kulturresevatsbildning. Rapport. Länsstyrelserna i Norr- och Västerbotten. Umeå. 2007.

Officiella tryck

SFS 1988:950, Lag om kulturminnen m m.

SFS 1998:808, Miljöbalken.

Litteratur

Anon. Strömbyggnader och flottning i åar och bäckar. Årsskrift från föreningen för skogsvård i Norrland. 1898.

Arell, N. Kolonisationen I Lappmarken: några näringsgeografiska aspekter. Esselte studium: Stockholm. 1979.

Bogren-Ekfeldt, B. De högg i sten. Om stenarbetare och konsten att kila sten. Härjedalskultur 1. Jämtlands läns museum. 1988.

Boman, L-G. Flottledslämningar i Pite älv och några av dess biflöden – en granskning med avseende på kulturhistoriska värden. Rapport. Luleå. 2002.

Bunte, R., Gaunitz, S., Borgegård, L-E. *Vindelns. En norrländsk kommuns utveckling 1800-1980*. Lund. 1982.

Carlsson, R L. "Ny typ av flottledsdammar". Svenska flottledsförbundets årsbok. 1934.

Dedering, C. *Kulturhistoria ur dimman – Emåns avrinningsområde*. Kalmar. 2001.

Dedering, C. "Mest pengar vinner!?" *Biodiverse*. Årg 10, Nr 2: 14-15. 2005.

Dedering, C. "Natur/fiske och kultur vid restaurering av vattendrag – konflikter eller kompromisser?" *SFL-Nytt. Nyhetsblad för Svenska Föreningen för Limnologi*. Nr 24; 3-4. 2006.

Emanuelsson, U. "At förvandla myror til äng". Pettersson, B. Svanberg, I. Tunón, H (red), *Människan och naturen. Etnobiologi i Sverige 1*. Stockholm. 2001.

Estberg, K. "Huru bör byggandet i ett bivattendrag utföras för att med minsta möjliga vattenförbrukning möjliggöra en billig och snabb utflottning av flottgodset". Svenska Flottningsschefföreningens årsbok. 1926.

Hughes, T P. "The Evolution of Large Technological Systems". Bijker, W E., Hughes, T P., Pinch, T J (ed). *The Social Construction of Technological Systems*. Cambridge, Massachusetts, London. 1987.

Jakobsson, E, *Industrialiseringen av älvar. Studier kring svensk vattenkraftsutbyggnad 1900-1918*. Diss. Göteborg 1996.

Johansson, L. Flottningsslämningar i Byskeälven – dokumentation och kunskapssammanställning samt bevarandeförslag, sträckan Gideonholmen-Strandfors. Skellefteå Museum. Skellefteå. 2002.

Kaiser, A, I Fädrens spår... Den svenska infrastrukturens historiska utveckling och framtida utmaningar. Stockholm. 1994.

Kinnman, G. "Om flottleder och flottning". Norrländska skogsvårdsförbundets tidskrift. 1917.

- Linna, V. *Högt bland Saarijärvis moar*. Wahlström & Widstrand: Stockholm. 1959.
- Lundén, B. Dammbyggnad med traktor. Svenska flottledsförbundets årsbok. 1951.
- Miljötilståndet I Västerbottens län. Uppföljning av de regionala miljömålen. Länsstyrelsen Västerbotten/Skogsstyrelsen. Meddelande 15. 2006.
- Mörner, M. "The colonization of Norrland by settlers during the nineteenth century in a broader perspective". *Scandinavian Journal of History* 7: 315-37. 1982.
- Nationell strategi för skydd av vattenanknutna natur- och kulturmiljöer – delmål 1 Levande sjöar och vattendrag. Naturvårdsverket. Rapport 5666. 2007.
- Olsson, A (red). *Kulturmiljövård i skogen. Att känna och bevara våra kulturminnen*. Skogsstyrelsen. 1992.
- Pettersson, N. *Svenska industriminnen. Erfarenhet av utveckling och samverkan*. Riksantikvarieämbetet. 2006.
- Spade, B., Brunnström, L. Elkraft och Kraftverk. Västerbotten nr 3. 1992.
- Summerton, J. "Stora tekniska system". Blomkvist, P, Kaijser, A (red). *Den konstruerade världen. Tekniska system i historiskt perspektiv*. Stockholm. 1998.
- Sporrong, U. *Odlingslandskap och landskapsbild*. Riksantikvarieämbetet. Stockholm. 1996.
- Törnlund, E. "Stora skogar av tall...". Om flottning, flottledsutbyggnad och förändring av ett naturligt vattendrag från 1800-talet och framåt". Eliasson, P., Lisberg Jensen, E. *Naturens nytta. Från Linné till det moderna samhället*. Historiska media. Lund. 2000.
- Törnlund, E. Flottningslämningar i Västerbottens län. Länsstyrelsen, Västerbotten. Meddelande 1. 2006 (a).
- Unnerbäck, A. *Kulturhistorisk värdering av bebyggelse*. Riksantikvariatet. 2002.
- Vad berättar en by? Om äldre kulturmiljöer i odlingslandskapet*. Studier till kulturmiljöprogram för Sverige. Riksantikvarieämbetet. Stockholm. 1993.
- Vennman, T. Damminventering I Västerbottens län 2003. Ett led i arbetet mot miljömålet "Levande sjöar och vattendrag". Länsstyrelsen, Västerbottens län. Meddelande 8. 2004.

BILAGA 1

ID nr	Inv år	Huvud-vattendr.	Damnamn	Beskrivning	Vattendrag	X-koordinat	Y-koordinat	Y-Damm-KAT.	Ändamål. Enl inventering 2003/05	Kulturhist. intressant. 2003/05	Kulturhist. Bevarande. 2007	Kulturhist. typförekomst (1-7)	Kulturhist. Bev. prioritet (1-2)
0	2005	Ångermanälvs.	Lill-Grytsjödammen	Grytsjöån Med tillhör. skvaltkvarn från 1915-talet. Restaurerad 1980-tal och i drift. Exempel på sammanhållen miljöö. Vål bevarandevärd.	1487499	7210922	IA	Kvarndamm	Ja	Ja	Ja	5	1
7	2005	Ångermanälvs.	Svartvattendammen	Stavselån Bjälksättsdam, helgjuten betong. Sättspelet borttaget, någon bjälke kvar. Troligen uppförd 1920-30-tal.	1581903	7089804	IIIO	Flottning	Nej	Nej	Nej	1	
8	2005	Ångermanälvs.	Storsjön-Holmträsket	Stavselån Bjälksättsdam, helgjuten betong. Sättspel borttaget. Bjälkar dämmer. Slussgolvs kvar, stockar saknas. Säg/kvarnbyggnad i anslutning.	1584471	7088381	IIIO	Flottning	Vet ej	Utred	Utred	1	
9	2005	Ångermanälvs.	Kvarndammen	Stavselån Utskov i kilad sten. Två slussar, slussgolvs kvar i ena. Sättar o luckor utrivna. Nu gångbro. Uppförd kring 1910-20-tal. Bevarandevärd.	1574689	7091868	IIO	Flottning	Ja	Ja	Ja	1	1
12	2005	Ångermanälvs.	Övre Kvällådammen	Kvällån Utskov i trä, förfallen. Sättspel motsv är borta. Nu ngr sättar som dämmer, diplacerade på senare tid? Fungerar som gångbro, kvalite?	1598468	7095718	IO	Flottning	Nej	Utred	Utred	1	
13	2005	Ångermanälvs.	Valmvattendammen	Kultran Utskov i kilad sten. Troligen uppförd 1910/20-tal. Dämme, slussgolvs mm helt utrivet. Tjänar som gångbro.	1557850	7099175	IIO	Flottning	Vet ej	Ja	Ja	1	2
14	2005	Ångermanälvs.	Lill Sämsjödammen	Sämsjöån Mycket bevarandevärd! Utskov i kilad sten. Sättspel helt intakt. Uppförd 1910-20-tal, troligen ombyggd (sättar/spel) på 1930-talet.	1556431	7109402	IIC	Flottning	Vet ej	Ja	Ja	3	1
15	2005	Ångermanälvs.	Djupsjödammen	Bredvattenb. Utskov i kilad sten, sättar/spel borttagna. Troligen uppförd 1910-20-tal. Kan bevaras.	1577923	7104060	IIO	Flottning	Vet ej	Ja	Ja	1	2
17	2005	Ångermanälvs.	Långvattendammen	Noreån Sammanbyggd med vägbro. Betongutskov, sättar o sättspel intakt. Utrivning ej ekonomisk/praktiskt försvarbart med tanke på vägbro.	1582888	7102031	IIIC	Flott./vägbro	Nej	Ja	Ja	4	1
19	2005	Ångermanälvs.	Betsardammen	Betsarnbäck. Betongutskov, sättar mm borttagna. Fungerar som gångbro. Slussgolvs, relativt intakt.	1588615	7109748	IIIC	Flottning	Nej	Nej	Nej	4	
21	2005	Ångermanälvs.	Jällarsjödammen	Jällarbäcken Med största sannolikhet fd flottardamm. Utskov i trä, förfallna luckor och stolpar. Uppförd sent 1800-ta/sekelskiftet 1900.	1561557	7118776	IO	Okänt	Nej	Nej	Nej	1	
22	2005	Ångermanälvs.	Sviksjön-Stamsjön	Stamsjöån Bevarandevärd. Luckdamm med betongutskov med grund av kilsten. Uppförd 1910/20-tal? Nu ansluten vägbro, därav betongutskov.	1568800	7120170	IIIO	Flottning	Ja	Ja	Ja	1	1
23	2005	Ångermanälvs.	Nedstr Lill-Stensjön	Bomsjöbäcken Förfallen luckdamm med träutskov, förmodligen från tiden kring sekelskiftet 1900. Förfallet motiverar ej bevarande.	1577790	7121650	IO	Flottning	Nej	Nej	Nej	1	

ID nr	Inv år	Huvud-vattendr.	Damnamn	Beskrivning	Vattendrag	X-koordinat	Y-koordinat	Damm-KAT.	Ändamål. Enl inventering 2003/05	Kulturhist. intressant. 2003/05	Kulturhist. Bevarande. 2007	Kulturhist. typförekomst (1-7)	Kulturhist. Bev. prioritet (1-2)
26	2005	Ångermanälvs	Rissjödammen	Stamsjöån Dam m kilstensutskov. Sättar o spel borttagna. Fungerar som gångbro, motiverar i sig bevarande. Ålder, troligen 1910/20-tal.	Stamsjöån	1550800	7121900	IIF	Flottning	Vet ej	Nej	1	
27	2005	Ångermanälvs	Bergviksdammen	Stamsjöån Utskov av kilsten, slussgolv kvar. Sättar/luckor mm borta. Fungerar som gångbro.	Stamsjöån	1554250	7122400	IIO	Flottning	Vet ej	Ja	1	2
28	2006	Ångermanälvs	Långådammen	Stamsjöån Mycket bevarandevärd! Unik i sitt slag (IIIA), luckor relativt intakta o går att underhålla. Betongutskov pekar m uppförande 1920-tal.	Stamsjöån	1551662	7128722	IIIA	Flottning	Nej	Ja	4	1
29	2005	Ångermanälvs	Lill Trehörningen	Trehörningsb. Utskov av trä, luckor/sättar dock borta. Slussgolv kvar, styrkistor ngt förfallna. Uppförd sent 1800 alt tidigt 1900.	Trehörningsb.	1560470	7123420	IO	Flottning	Nej	Nej	1	
30	2005	Ångermanälvs	Stor Trehörningen	Trehörningsb. Utskov av kilsten, sättspel o slussgolv kvar. Sätt-stolpar av trä. Bevarandeprio. 2 pga ngt förfall (bättre än inget). Uppförd 1920-tal.	Trehörningsb.	1559241	7126123	IIC	Flottning	Nej	Ja	3	2
31	2005	Ångermanälvs	Avasjön	Avasjöbäck. Utskov av kilsten, delar av sättspel kvar. Sättar i funktion. Bevarandevärd (prio 2). Troligen uppförd 1910/20-tal.	Avasjöbäck.	1553159	7130834	IIC	Flottning	Vet ej	Ja	3	2
32	2005	Ångermanälvs	Utlopp Lill Avasjön	Avasjöbäck. Utskov av trä, i princip raserad. Strukturer delvis tydliga. Luckor/sättar mm saknas. Troligen uppförd slutet 1800/början 1900.	Avasjöbäck.	1554720	7133750	IO	Flottning	Nej	Nej	1	
33	2005	Ångermanälvs	Torvsjödammen	Torvsjöån Mycket bevarandevärd! Unik i sitt slag (IIB). Kilstensutskov, ngt välvd bro. Vinschspel till sättar. Troligen uppförd 1920-tal. Spara!	Torvsjöån	1570313	7135826	IIB	Flottning	Vet ej	Ja	7	1
34	2005	Ångermanälvs	Såmsjödammen	Torvsjöån Väl bevarandevärd damm av sitt slag (IIIC). Vålbehållen med sättspel kvar, utskov av helgjuten betong. Uppförd 1920/30-tal.	Torvsjöån	1558838	7151440	IIIC	Flottning	Nej	Ja	4	1
35	2005	Ångermanälvs	Iadvattendammen	Torvsjöån Utskov av helgjuten betong, sättspel och sättar kvar. Ngt sämre skick än nr 34. Bevarande enl prio 2. Uppförd 1920/30-tal.	Torvsjöån	1559730	7152737	IIIC	Flottning	Nej	Ja	4	2
36	2005	Ångermanälvs	Dalsjöfors Krvdamm	Risån Utskov av betong och luckor. Tillhörande tub och kraftverkskhus, rödmålat och välunderhållet. Kulturhistorisk bevarandevärd miljö.	Risån	1556611	7161086	IIIA	Kraftverksdm	Vet ej	Ja	4	1
37	2005	Ångermanälvs	Djupjärnsdammen	Risån Utskov i timrat trä med stenfyllning; luckor i kombination med överfallsarm. Underhållen. Kulturhist. intressant i komb med nr 36.	Risån	1557560	7161052	IA	Kraftverksdm	Ja	Ja	5	1

ID nr	Inv år	Huvudvattendr.	Dammanamn	Beskrivning	Vattendrag	X-koordinat	Y-koordinat	Damm-KAT.	Ändamål. Enl inventering 2003/05	Kulturhist. intressant. 2003/05	Kulturhist. Bevarande. 2007	Kulturhist. typförekomst (1-7)	Kulturhist. Bev. prioritet (1-2)
40	2005	Ångermanälvs	Sämsjödammen	Sämsjöån Väl bevarandevärd! Utskov i kilsten, utrivna luckor/sättar mm men med unik stensättning! Slussgolv och styrkist. bevarade. 1920-tal.	Sämsjöån	1549783	7111958	IIO	Flottning	Ja	Ja	1	1
41	2005	Ångermanälvs	Tjusjödammen	Sallsjöån Mkt välbevarad damm med utskov av kilsten, sättspel och sättar kvar. Väl bevarandevärd i sin kategori (IIC). Troligen uppf. 1920-tal.	Sallsjöån	1540920	7115250	IIC	Flottning	Vet ej	Ja	3	1
42	2005	Ångermanälvs	Sallsjödammen	Sallsjöån Utskov av helgjuten betong, sättar/luckor mm borttaget. Fungerar som överfart. Troligen uppförd 1920/30-tal.	Sallsjöån	1534880	7119830	IIIO	Flottning	Nej	Nej	1	
44	2005	Ångermanälvs	Bosjön-Holmsjön	Mesjöbäck. Mycket bevarandevärd! Välbehållet utskov av trä. Unik i sin kategori (IC) då endast ett fåtal av denna återfinns i AC-län. 1920-tal (?).	Mesjöbäck.	1543507	7148389	IC	Flottning	Nej	Ja	7	1
51	2005	Ångermanälvs	Rädlösmyrdammen	Grätånån Luckdamm med träutskov och spår av ränna. I anslutning till kvarndamm. Troligen andra hälften 1800-tal. Utred bevarande.	Grätånån	1539082	7210035	IA	Kvarndamm	Vet ej	Utred	5	
53	2005	Ångermanälvs	Bletikdammen	Grätånån Utskov av kilsten. Sättspel o sättar kvar. Rel. välbehållet men dock inte lika monumental som andra i samma kategori (IIC). 1920-tal.	Grätånån	1545074	7200966	IIC	Flottning	Nej	Nej	3	
54	2005	Ångermanälvs	Stordammet	Kvarnån Svärbedömd pga mycket dåliga foton (mörker). Vidare utredning/mtrl krävs innan kulturhist. värdering är möjlig.	Kvarnån	1568016	7124379	IIC	Okänt	Nej	Utred	3	
66	2005	Ångermanälvs	250m uppstr.Kyrktjärn	Rocksjöbäck. Spår av träkonstruktion i utskov. För övrigt i princip helt raserad.	Rocksjöbäck.	1558102	7110126	IO	Flottning	Nej	Nej	1	
69	2005	Ångermanälvs	Mårdsjödammen	Mårdsjöbäck. Utskov av trä, luckor/sättar mm förfallet/borttagna. Trolig flottningsdamm från slutet av 1800-tal/sekelskiftet 1900.	Mårdsjöbäck.	1536580	7130741	IO	Okänt	Nej	Nej	1	
86	2005	Ångermanälvs	Utlöpp Stor-Grundsj.	Målskarbäck. Träkonstruktion. Funktion okänd.	Målskarbäck.	1555341	7191033	IO	Okänt	Nej	Nej	1	
133	2005	Gideälvs	Kvarnmon	Tegelträskb. Trolig flottningsdamm, kilstensutskov med behållet sättspel o sättar. I anslutning till vägbro vilket ekonom/prakt motiverar bevarande.	Tegelträskb.	1603692	7094714	IIC	Okänt	Nej	Utred	3	
134	2005	Gideälvs	Utlöpp Långtjärn	Tegelträskb. Utskov av kilsten, sättar o sättspel kvar. Ser dock ngt förfallen ut. Troligen uppförd 1920-tal.	Tegelträskb.	1601807	7097288	IIC	Flottning	Nej	Nej	3	

ID nr	Inv år	Huvudvattendr.	Damnamn	Beskrivning	Vattendrag	X-koordinat	Y-koordinat	Damm-KAT.	Andamål. Enl inventering 2003/05	Kulturhist. intressant. 2003/05	Kulturhist. Bevarande. 2007	Kulturhist. typförekomst (1-7)	Kulturhist. Bev. prioritet (1-2)
215	2003	Lögdeålv.	Stensjöåsdammen	Kraftigt raserad. Mindre damm med utskov av trä. Inga spår av luckor/sättar etc. 1910/20-tal (?).	Holmsjöbäck.	1641135	7103184	IO	Flottning	Nej	Nej	1	
218	2003	Lögdeålv.	Ned. Rödningtr. ~1 km	Utskov av helgjuten betong. Sättar/luckor borta. Spår av slussgolv. Fungerar som gångbro. 1930-tal (?).	Rödningträskb.	1631660	7118640	IIIO	Flottning	Nej	Nej	1	
219	2003	Lögdeålv.	Baksjöleden	Utskov av trä. Luckdamm. Ränna till kvarn. Kulturhist. Bevarat/underhållet område och miljöö. Spånhyvel finns, spår av elverk mm. Sent 1800-tal.	Mellansjöbäck.	1625930	7120580	IA	Kvarndamm	Ja	Ja	5	1
221	2003	Lögdeålv.	Utl Vaksjön	Mycket bevarandevärd! Utskov av helgjuten betong. Intakta luckor, styrkistor och slussgolv. Unik i sitt slag (IIIA). 1920/30-tal.	Vaksjöbäck.	1592360	7144410	IIIA	Flottning	Nej	Ja	4	1
222	2003	Lögdeålv.	700 m ned. Ytterträsk.	Bevarandevärd. Utskov av kilsten, liksom styrkistor. Sättspel delvis borta. Spår av utrivning. Unik för Lögdeälven (IIC). 1920-tal.	Storbäcken	1596510	7150500	IIC	Okänt	Nej	Ja	3	1
223	2003	Lögdeålv.	Gransjö	Bevarandevärd, se motivering nr 222. Sättspel borta, ngr sättar dämmer. Fina styrkistor av kilad sten. Vålbevarad. Fungerar som gångbro. 1920-tal.	Lögdeälven	1583930	7157450	IIO	Flottning	Vet ej	Ja	1	1
236	2003	Leduån	Olofsfors 3	Utskov av betong; luckor, slussgolv och styrkistor. Ingår i Olofsfors bruksmiljö. Vål bevarandevärd. 1800-tal.	Leduån	1680742	7057713	IIIA	Bruksdm/flott.	Ja	Ja	4	1
237	2003	Leduån	Olofsfors 2 Se ovan nr 236.		Leduån	1680723	7058014	IIIA	Bruksdm/flott.	Ja	Ja	4	1
238	2003	Leduån	Olofsfors 1	Utskov av kilad sten; Luckor, slussgolv och styrkistor (även de kilsten). Ingår i Olofsfors bruksmiljö. Vål bevarandevärd. 1800-tal.	Leduån	1680766	7058214	IIA	Bruksdm/flott.	Ja	Ja	5	1
239	2003	Leduån	Leduåforsen	Utskov av helgjuten betong. Luckor/sättar utrivna. Del av slussgolv kvar. Bevarandevärd. Miljö kring flottning/kraftverk. 1920-tal.	Leduån	1679557	7059929	IIIO	Flott./kraftv.	Vet ej	Ja	1	1
240	2005	Leduån	Bomsjösågen 311:5	Spår från sågverksamhet; kilad stenmur/utskov. Spåren ska ses i ett större sammanhang. Utred.	Leduån	1677200	7067350	IIO	Okänt	Nej	Utred	1	
242	2003	Levarbäcken	Levardammen	Utskov av kilad sten. Andamål okänt.	Levarbäcken	1684880	7056430	IIO	Okänt	Nej	Nej	1	

ID nr	Inv år	Huvudvattendr.	Damnamn	Beskrivning	Vattendrag	X-koordinat	Y-koordinat	Damm-KAT.	Ändamål. Enl inventering 2003/05	Kulturhist. intressant. 2003/05	Kulturhist. Bevarande. 2007	Kulturhist. typtörekost (1-7)	Kulturhist. Bev. prioritet (1-2)
243	2003	Öreälven	Håknåsforsen	Damm av helgjuten betong. Osäkerhet råder om teknisk konstruktion. Ingår i en större miljö med kvarnhus. Utred vidare om bevarandevärde/miljö.	Öreälven	1692202	7057752	IIIO	Kvarndamm	Vet ej	Utred	1	
245	2003	Öreälven	Balfors	Utskov i kilsten; sättar/luckor mm borta. Fungerar som gångbro. 1920-tal(?).	Balån	1663700	7092070	IIO	Okänt	Nej	Nej	1	
246	2003	Öreälven	500 m nedstr Baltjärn	Bevarandevärd. Utskov av helgjuten betong. Ser välbevarad ut; sättar, spel o slussgolv intakta. En av två i sitt slag efter Öreälv (IIIC). 1920/30-tal.	Balån	1656670	7097220	IIIC	Flottnig	Nej	Ja	4	1
247	2003	Öreälven	Utlopp Tällvattstjärn	Bevarandevärd! Utskov av betongplattor med sättar, sättspel och slussgolv. 1930/50-tal.	Tällvattenb.	1653030	7108480	IVC	Flottnig	Nej	Ja	2	2
248	2003	Öreälven	Nedstr Lill-Tällvattnet	Utskov av kilad sten, förstärkt med betong. Sammanbyggt med vägbro. Sättspel o slussgolv kvar. 1920-tal.	Tällvattenb.	1651650	7111360	IIC	Flottnig	Vet ej	Ja	3	2
249	2003	Öreälven	Utlopp Örträsksjön	Bevarandevärd, onödigt att påpeka. Luckdamm; flertalet slussar med tillbehör. AC läns största flottningsdamm. Vålunderhållen o bevarad.	Öreälven	1656560	7115220	IIA	Flottnig	Ja	Ja	5	1
250	2003	Öreälven	1 km Ned. Vargträsk.	Flottningsdamm. Utskov i kilsten, två slussar. Sättspel kvar. Unik (IIE) o välbevarad = bevarandevärd. 1920-tal.	Vargån	1639140	7123580	IIE	Okänt	Vet ej	Ja	6	1
253	2003	Öreälven	Utlopp Bredträsk	Utskov av kilad sten; spel kvar liksom slussgolv. Sättar borta. Styrkistor av trä. Bevarandevärd prio 2. 1920-tal.	Bredträskb.	1645357	7131024	IIC	Flottnig	Nej	Ja	3	2
254	2003	Öreälven	Vid bro Vträsk-Skarda	Väl bevarandevärd! Utskov betongplattor; sättar m spel o slussgolv bevarat. En bättre exemplaren (IVC). Intill stenvalvsbro, bra miljö. 1930/50-tal.	Bredträskb.	1638491	7133047	IVC	Flottnig	Nej	Ja	2	1
255	2003	Öreälven	Utlopp Gubbträsket	Väl bevarandevärd! Fd. flottningsdamm. Utskov av kilad sten; sättspel kvar. Lucka för ränna. Rel välbehållen o unik (IIE). 1920-tal (?).	Vargån	1621370	7137910	IIE	Okänt	Ja	Ja	6	1
256	2003	Öreälven	Sörbäck. 200 m ö väg	Väl bevarandevärd! Utskov av kilad sten; sättar, slussgolv och sättspel bevarat. Styrkistor av trä. Monumtalt intryck. 1920-tal.	Sörbäcken	1635858	7138465	IIC	Flottnig	Vet ej	Ja	3	1
257	2003	Öreälven	Långraningsdammen	Utskov av betongplattor; sättar och sättspel bevarade. Ej bevarandevärd, bättre exemplar (IVC) återfinns efter Öreälven. Uppförd 1940/50-tal.	Sörbäcken	1628468	7142340	IVC	Flottnig	Nej	Nej	2	
258	2003	Öreälven	1 Km SV Vänjaurb., bro	Flottningsdamm. Utskov av kilsten; Sättspel och sättar bevarade. Ej bevarandevärd, bättre exemplar (IIC) återfinns efter Öreälv. Uppförd 1920-tal.	Vänjaurbäck.	1633303	7143316	IIC	Okänt	Vet ej	Nej	3	

ID nr	Inv år	Huvud-vattendr.	Damnamn	Beskrivning	Vattendrag	X-koordinat	Y-koordinat	Damm-KAT.	Ändamål. Enl inventering 2003/05	Kulturhist. intressant. 2003/05	Kulturhist. Bevarande. 2007	Kulturhist. typförekomst (1-7)	Kulturhist. Bev. prioritet (1-2)
331	2003	Umeälven	Skurtjärnsdammen	I princip helt utrivnen. Endast bottenvarv av utskov kvar; kilsten.	Satmyrån	1661130	7124890	IIO	Okänt	Nej	Nej	1	
332	2003	Umeälven	Nya Skurträskdammen	Trolig flottningsdm. Utskov betongplattor; sättrar borta. Två slussar; sättspel kvar på ena. Bevarandevärd pga få av kat. (IVE). Uppförd 1930/50-tal.	Skuran	1657777	7126094	IVE	Okänt	Nej	Ja	7	2
333	2003	Umeälven	Stor Korbedammen	Utskov betongplattor; sättrar o spel kvar. Uppförd 1930/50-tal. Ej bevarandevärd pga bättre ex av kat. (IVC).	Satmyrån	1665658	7126860	IVC	Flottning	Nej	Nej	2	
334	2003	Umeälven	Vittanträskdammen	Utskov av helgjuten betong; sättspel kvar, övr borta. Omgjuten. Tycks fungera som överfart.	Vittanbäcken	1655463	7132331	IIIC	Okänt	Nej	Nej	4	
335	2003	Umeälven	Lappträskdammen	Utskov av betongplattor; sättspel kvar, övr borta. Uppförd 1930/50-tal. Bättre bevarandevärda av denna kat. (IVC) finns.	Vittanbäcken	1654378	7135944	IVC	Flottning	Nej	Nej	2	
337	2003	Umeälven	Byssstr. såg o kvarndm. Utskov av helgjuten betong; intakta luckor. Ingår i större kulturmiljö; såg/kvarn/flottningsverksamhet? Uppförd 1920-tal? Utred.	Byssjan	1653517	7139872	IIIA	Såg/kvarn/flott.	Nej	Nej	Utred	4	
338	2003	Umeälven	Stordammen	Utskov av kilsten; sättspel kvar. Välbevarad och bevarandevärd (prio 1). Uppförd 1920-tal.	Byssjan	1657540	7141370	IIC	Flottning	Ja	Ja	3	1
339	2003	Umeälven	Byssträskdammen	Utskov av betongplattor; sättspel kvar. Sättrar o slussgolv borta. Bättre bevarandevärda ex av denna kategori finns (IVC). 1930/50-tal.	Byssjan	1654740	7141520	IVC	Flottning	Nej	Nej	2	
341	2003	Umeälven	Kajdammen	Utskov av kilsten; sättspel kvar men sättrar o slussgolv borta. Bättre bevarandevärda ex av denna kategori finns (IIC). Uppförd 1920-tal.	Byssjan	1646910	7142960	IIC	Flottning	Vet ej	Nej	3	
342	2003	Umeälven	Stenträskdammen	Utskov av kilsten; sättspel kvar men sättrar o slussgolv saknas. Bevarandevärd prio 2 eftersom bättre ex av kat. (IIC) finns. 1920-tal.	Stenträskb.	1652780	7143080	IIC	Flottning	Vet ej	Ja	3	2
343	2003	Umeälven	Yttre Gäddträskdammen	Utskov av sten; sättrar, spel borta. Del av slussgolv kvar. Tjänar som mindre vägbro.	Byssjan	1645360	7145620	IIO	Flottning	Nej	Nej	1	
344	2003	Umeälven	Gäddträskdammen	Utskov av kilsten; sättspel kvar. Sättrar o slussgolv saknas. Intill vägbro. F.n ej bevarandevärd pga att bättre ex av kategorin (IIC) finns. 1920-tal.	Byssjan	1645600	7147120	IIC	Flott./vägbro	Nej	Nej	3	
345	2003	Umeälven	Överträskdammen	Utskov av kilsten; sättrar/luckor mm borta. Tjänar idag som gångbro. 1920-tal.	Gäddbäcken	1645750	7149730	IIO	Flott./vägbro	Nej	Nej	1	

ID nr	Inv år	Huvud-vattendr.	Damnamn	Beskrivning	Vattendrag	X-koordinat	Y-koordinat	Damm-KAT.	Ändamål. Enl inventering 2003/05	Kulturhist. intressant. 2003/05	Kulturhist. Bevarande. 2007	Kulturhist. typförekomst (1-7)	Kulturhist. Bev. prioritet (1-2)
347	2003	Umeälven	Storbacksjödammen	Utskov av betongplattor; sättspel o sättar på plats. Uppförd 1930/50-tal.	Storbacksjöb.	1639330	7160700	IVC	Flottning	Nej	Nej	2	
348	2003	Umeälven	Tannbäcksrännm.	Tidigare flottningsdamm, nu ombyggd och vägovert. Nedan förfallen ränna.	Storbacksjöb.	1639220	7161580	IIO	Flottning	Nej	Nej	1	
349	2003	Umeälven	Tannträskdammen	Fd flottningsdamm. Utskov av kilad sten; sättspel kvar o något sätte. Brobanan borta. Väilagd sten. Bevarandevärd prio 2. 1920-tal.	Tannbäcken	1633660	7165430	IIC	Okänt	Vet ej	Ja	3	2
351	2003	Umeälven	Älgräskdammen	Utskov av kilad sten; sättspel o sättar kvar. Slussgol. Välbevarad och bevarandevärd. 1920-tal.	Tannbäcken	1630800	7168220	IIC	Flottning	Vet ej	Ja	3	1
352	2003	Umeälven	Holmlundsdammen	Bevarandevärd. Utskov av kilad sten; sättar, spel o slussgol kvar. Fin steniägning. 1920-tal. Flottningsdamm, 95% säkerhet.	Tannbäcken	1627620	7170370	IIC	Okänt	Ja	Ja	3	1
355	2003	Umeälven	Sörträskdammen	Utskov av betongplattor; sättar o spel kvar. Styrkistor. Slussgol? 1930/50-tal. Välbehållen. Bevarandevärd prio 2.	Rusbäcken	1606336	7174493	IVC	Flottning	Nej	Ja	2	2
357	2003	Umeälven	Hörningsdammen	Väl bevarandevärd. Utskov av kilad sten förstärkt med betong. Sätte kvar. Fd flottningsdamm. 1920-tal. Bevarandeprio 1.	Lycksabäcken	1633540	7177440	IIC	Okänt	Vet ej	Ja	3	1
358	2003	Umeälven	Sörseldammen	Utskov av betongplattor; sättspel o slussgol kvar. Sättar borta. 1930/50-tal.	Rusbäcken	1607550	7180890	IVC	Flottning	Nej	Nej	2	
361	2003	Umeälven	Bäckmyrdammen	Mycket bevarandevärd! Utskov av betongplattor; Sättar, spel, slussgolv intakt. Mkt fina styrkistor i trä. Timmerränna o kvarnhus(?). Bevarandeprio 1.	Storgrantrskb.	1620660	7181940	IVC	Flottning	Vet ej	Ja	2	1
362	2003	Umeälven	Buivksdammen	Bevarandevärd! Utskov av kilad sten; Sättar o spel intakta. Mkt välbevarat exemplar av denna kategori (IIC). 1920-tal.	Buivksbäcken	1606746	7182404	IIC	Flottning	Vet ej	Ja	3	1
363	2003	Umeälven	Sandåsdammen	Utskov av kilad sten; Spel kvar men sättar o slussgolv borta. Välbevarad. Uppförd 1920-tal.	Rusbäcken	1595100	7182480	IIC	Flott./viltv.	Ja	Ja	3	1
364	2003	Umeälven	Rusträskdammen	Bevarandevärd. Utskov av betongplattor. Sättspel kvar. Vid tidigare luckdamm, tydlig lämning. Bra ex på ombyggnad/utv. Uppförd 1930/50-tal.	Rusbäcken	1612250	7182540	IVC	Flottning	Vet ej	Ja	2	1
365	2003	Umeälven	Storgranträskdammen.	Utskov av betongplattor. Spel kvar men sättar o slussbotten utrivna. Uppförd. 1940/50-tal.	Storgrantrskb.	1619670	7182770	IVC	Flottning	Nej	Nej	2	

ID nr	Inv år	Huvud-vattendr.	Damnamn	Beskrivning	Vattendrag	X-koordinat	Y-koordinat	Damm-KAT.	Ändamål. Enl inventering 2003/05	Kulturhist. intressant. 2003/05	Kulturhist. Bevarande. 2007	Kulturhist. typtörekost (1-7)	Kulturhist. Bev. prioritet (1-2)
383	2003	Umeälven	Yttre Joranträskdammen	Utskov av kilad sten; sättar o spel. Utskovet skadat, ser förfallen ut. Uppförd 1920-tal.	Joranbäcken	1579389	7205176	IIC	Flottning	Nej	Nej	3	
384	2003	Umeälven	Övre Långtjärnsdammen	Utskov av betongplattor; sättspel men inga sättar eller slussgol. Bättre ex av kategorin (IVC) finns. Uppförd 1930/50-tal.	Stensträskb.	1612250	7205990	IVC	Flottning	Nej	Nej	2	
385	2003	Umeälven	Inre Joranträskdammen	Mkt bevarandevärd. Utskov av kilad sten, sättspel kvar. Separat sluss för ränna. Kvarnbyggnad intill. Ovanlig kategori (IIE). Troligen ombyggd 1920/30-tal.	Joranbäcken	1575462	7206297	IIE	Flott./kvarn.	Ja	Ja	6	1
387	2003	Umeälven	Hattnejaurdammen	Bevarandevärd. Utskov av kilad sten; vällagt, spec insläppet. Styrkistor. Sättspel kvar. Uppförd 1920-tal.	Hattnejaurb.	1600285	7207534	IIC	Flottning	Vet ej	Ja	3	1
388	2003	Umeälven	Stensträskdammen	Utskov av kilad sten; sättspel borta men sättar kvar. Styrkistor av betongplattor. Slussgol. Intill större vägbro. Uppförd 1920/30-talet (?).	Stensträskb.	1609700	7210000	IIC	Flottning	Vet ej	Ja	3	1
389	2003	Umeälven	Bolagsdammen	Mkt bevarandevärd! Utskov av betongplattor; sättspel o styrkistor (trä). Sättar o slussgol kvar, spår av kvarn o ränna. Bra och tydligt ex (IVC). Uppförd 1930/50-tal.	Lycksabäcken	1606250	7211030	IVC	Flottning	Nej	Ja	2	1
390	2003	Umeälven	Grundträskdammen	Svårtolkad bild. Betongutskov, helgjutet, med sättspel. Vägbro. Utred	Myrträskbäck.	1570783	7212645	IIIC	Flott./vägbro	Nej	Utred	4	
392	2003	Umeälven	Kvarndammen	Utskov av betongplattor, sättar o sättspel kvar. Ser välbevarad ut. Ny brobana. Väl resrepresentativ för sin kategori (IVC). Uppförd 1930/50-tal.	Lycksabäcken	1603610	7214770	IVC	Flottning	Nej	Ja	2	2
393	2003	Umeälven	Myrträskdammen	Utskov av betongplattor. Sättar/luckor mm borta. Fungerar som vägbro. Åldersbestämning svår.	Myrträskbäck.	1573478	7215107	IVO	Flott./vägbro	Nej	Nej	1	
394	2003	Umeälven	Lillseldammen	Betongutskov i helgjuten betong. Sättspel kvar. Väbevarad o underhållen. Bevarandevärd prio 2. Fungerar som vägbro. Ålder?	Myrträskbäck.	1574520	7215663	IIIC	Flott./vägbro	Vet ej	Ja	4	2
396	2003	Umeälven	Lycksmyrdammen	Mycket bevarandevärd! Utskov av kilsten, vällagd och bearbetad. Sättspel med sättar kvar. Slussgol intakt. 1920-tal. Bevarande prio 1.	Lycksabäcken	1601360	7216500	IIC	Flottning	Vet ej	Ja	3	1
399	2003	Umeälven	Sundträskdammen	Utskov av betongplattor. Sättar/luckor mm borta. Fungerar som vägbro. Årtal?	Gunnarbäcken	1584252	7220163	IVO	Flottning	Nej	Nej	1	
400	2003	Umeälven	Ansjaurdammen	Utskov av betongplattor, sättar/luckor mm bortrivna. Jmf nr 399. Fungerar som vägbro.	Ansjaurbäck.	1569995	7220615	IVO	Flottning	Nej	Nej	1	

ID nr	Inv år	Huvud-vattendr.	Damnamn	Beskrivning	Vattendrag	X-koordinat	Y-koordinat	Damm-KAT.	Ändamål. Enl inventering 2003/05	Kulturhist. intressant. 2003/05	Kulturhist. Bevarande. 2007	Kulturhist. typtörekost (1-7)	Kulturhist. Bev. prioritet (1-2)
401	2003	Umeälven	Rackosjödammen	Kvarnbäcken	1567605	7220956	IVC	Flottning	Flottning (ej vanl.), ca 100m. Vålbehållen o bevarandevärd. 1950-tal.	Vet ej	Ja	2	1
402	2003	Umeälven	Lankandammen	Gunnarbäck.	1581391	7221503	IVO	Flottning		Nej	Nej	1	
404	2003	Umeälven	Nyträskdammen	Gunnarbäck.	1584903	7222947	IVO	Flottning		Nej	Ja	1	2
405	2003	Umeälven	Orrträskdammen	Gunnarbäck.	1586413	7223458	IVC	Flottning		Nej	Nej	2	
408	2003	Umeälven	Kalvdammen	Kvarnbäcken	1566068	7224071	IVC	Flottning		Nej	Ja	2	1
409	2003	Umeälven	Sarvträskdammen	Kvarnbäcken	1565639	7225327	IVC	Flottning		Nej	Nej	2	
412	2003	Umeälven	Övre Gunnarsjö	Gunnarbäck.	1567610	7229799	IVC	Flottning		Nej	Nej	2	
414	2003	Umeälven	Storseldammen	Lombäcken	1579517	7231222	IVC	Flottning		Nej	Ja	2	1
415	2003	Umeälven	Gubträskdammen	Lombäcken	1583471	7231916	IVC	Flottning		Nej	Ja	2	2
416	2003	Umeälven	Ångesdammen	Långvattsb.	1532316	7232029	IVO	Flott./vägbro		Nej	Nej	1	
418	2003	Umeälven	Gammhemsdammen	Lombäcken	1577019	7232598	IVC	Flottning		Nej	Nej	2	
419	2003	Umeälven	Laistraäskdammen	Laisbäcken	1558075	7233498	IIA	Flottning		Vet ej	Ja	5	1
420	2003	Umeälven	Grotjaurdammen	Långvattsb.	1533604	7234078	IVF	Flott./vägbro		Nej	Nej	1	

ID nr	Inv år	Huvudvattendr.	Damnamn	Beskrivning	Vattendrag	X-koordinat	Y-koordinat	Damm-KAT.	Ändamål. Enl inventering 2003/05	Kulturhist. intressant. 2003/05	Kulturhist. Bevarande. 2007	Kulturhist. typtörekost (1-7)	Kulturhist. Bev. prioritet (1-2)
421	2003	Umeälven	Ullisjauredammen	Långvattsb. Utskov av betongplattor; sättar mm borta. Uppförd 1930/50-tal. Tjänar som vägbro.	1530248	7235083	I VO	Flott./vägbro	Nej	Nej	Nej	1	
422	2003	Umeälven	Lomträskdammen	Lombäcken Utskov av betongplattor; sättspel kvar liksom sättar o slussgolv. Ngt förfallen. Bättre ex av kategorin (IVC) återfinns. Uppförd 1930/50-tal.	1581579	7236065	IVC	Flottning	Nej	Nej	Nej	2	
425	2003	Umeälven	Östra Lomtjärnsdm.	Umeälven Utskov av betongplattor; sättspel kvar liksom sättar o slussgolv. Brobana intakt. Bättre ex av kategorin (IVC) återfinns. Uppförd 1930/50-tal.	1525256	7248570	IVC	Flottning	Nej	Nej	Nej	2	
427	2003	Umeälven	Kvarn o Sägdamm.	Havssjöbäck. Utskov i trä; sluss/ränna i anslutning liksom kvarnhus med kvarnhjul. Bra kulturmiljö. Andra hälften av 1800-talet. Mycket bevarandevärd; Utskov i trä.	1538328	7249217	IO	Flottning	Vet ej	Ja	Ja	1	1
428	2003	Umeälven	Västra Lomtjärnsdm.	Umeälven Tidigare utskov av betongplattor, nu utrivnen. Plattorna tjänar som gångbro.	1524725	7249489	I VO	Flottning	Nej	Nej	Nej	1	
430	2003	Umeälven	Holmträskdammen	Bastanbäcken Utskov av betongplattor; sättspel kvar, sättar dock borta. Slussgolv kvar. Intakt brobana. Uppförd 1930/50-tal. Vålbevarad. Bevarande prio 2.	1522426	7250628	IVC	Flottning	Nej	Nej	Ja	2	2
432	2003	Umeälven	Torpstadammen	Bastanbäcken Mycket bevarandevärd. Ovanlig komb; utskov av trä (!) o sättar. Spel o sättar kvar, rel vålbevarad. Uppförd 1920-tal.	1525638	7251524	IC	Flottning	Nej	Nej	Ja	7	1
436	2003	Umeälven	Kroksjödammen	Holmträskbäck. Utskov av betongplattor; sättar med spel o slussgolv kvar. Intakt brobana. Vålbevarad. Uppförd 1940/50-talet. Bevarandeprio 2.	1511073	7256263	IVC	Okänt	Nej	Nej	Ja	2	2
437	2003	Umeälven	Holmträskdammen	Holmträskbäck. Utskov av betongplattor; sättar med spel o slussgolv kvar. Intakt brobana. Vålbev. Uppförd 1940/50-talet. Bevarandeprio 2	1511557	7258336	IVC	Okänt	Nej	Nej	Ja	2	2
442	2003	Umeälven	Giltjaurdammen	Dergabäcken Utskov av kilsten. Sättar/luckor mm borta. Tjänar som överfart. Ser robust o vålbevarad ut. Uppförd 1920-tal.	1555489	7270559	I IO	Flottning	Vet ej	Vet ej	Ja	1	1
449	2005	Umeälven	Rönholmdammen	Volvobäcken Mycket bevarandevärd; Luckdamm med utskov av kilad sten. I anslutning till kvarn. Ser mkt vålbevarad ut. Uppförd 1880-tal.	1539450	7223706	I IA	Kvarndamm	Ja	Ja	Ja	5	1
453	2005	Umeälven	350m Uppstr järnv.	Idebäcken Okänt ändamål. Lämningar; utskov i kilad sten. Kvarn? Utred.	1707277	7093677	I IO	Okänt	Ja	Ja	Utred	1	
455	2005	Umeälven	Lillkorbedammen	Satmyrån Utskov av betongplattor; spel, sättar o slussgolv intakt. Bättre ex av denna kategori (IVC) finns. Uppförd 1940/50-tal.	1661987	7129001	IVC	Flottning	Nej	Nej	Nej	2	

ID nr	Inv år	Huvudvattendr.	Damnamn	Beskrivning	Vattendrag	X-koordinat	Y-koordinat	Damm-KAT.	Ändamål. Enl inventering 2003/05	Kulturhist. intressant. 2003/05	Kulturhist. Bevarande. 2007	Kulturhist. typförekomst (1-7)	Kulturhist. Bev. prioritet (1-2)
559	2003	Vindelälven	Skjutbanevägdm.	Stangob. Fn okänt ändamål. Utriven, tjänar som fundament till vägbro.	Stangob.	1647868	7193512	IO	Okänt	Nej	Nej	1	
560	2003	Vindelälven	Ruskele Kvarn/sågdm.	Stangob. Utskov av betongplattor; två slussar. Spel saknas, sättar kvar. Förfallen. Gångbro.	Stangob.	1647480	7193680	IVF	Kvarn/sågdm.	Nej	Nej	1	
564	2003	Vindelälven	Brattforsdammen	Ruskräskb. Utskov av betongplattor; sättspel kvar. I anslutning till vägbro. Utrivn damm = utrivn bro. Ålder?	Ruskräskb.	1624250	7194619	IVC	Flottning	Nej	Nej	2	
565	2003	Vindelälven	2:a dm. ned. Slättertj.	Stangob. Utskov trä; timrat o rel välbehållet. Luckor o slussgolv saknas dock. Sent 1800-tal.	Stangob.	1644887	7195499	IO	Flottning	Nej	Nej	1	
567	2003	Vindelälven	Slätterjärndammen	Stangob. Jmf nr 565. Utskov av trä; luckor mm borta. Kraftigt förfallen. Sent 1800-tal.	Stangob.	1644380	7195804	IO	Flottning	Nej	Nej	1	
568	2003	Vindelälven	Kanaldammen	Stangob. Utskov av betongplattor; sättspel kvar, brobana borta. Bättre ex av kategorin (IVC) återfinns. Uppförd 1940/50-tal.	Stangob.	1646891	7194661	IVC	Flottning	Nej	Nej	2	
569	2003	Vindelälven	Nyklintens kvarndm.	Nackbäcken Utskov av betongplattor; sättspel o slussgolv (2/3) kvar. Bra ex dock finns det fler av denna kategori (IVC). Uppförd 1940/50-tal. Bevarandeprio 2.	Nackbäcken	1653393	7196157	IVC	Flottning	Nej	Ja	2	2
571	2003	Vindelälven	Gravmarkdammen	Ruskräskb. Utskov av kilsten, förstärkt med betong. Sättspel o slussgolv kvar. Bättre ex av kategorin (IIC) återfinns. 1920-tal.	Ruskräskb.	1621222	7196417	IIC	Flottning	Nej	Nej	3	
572	2003	Vindelälven	Ångesdammen	Stangob. Åndamål okänt, troligen flottning. Utskov av betongplattor; sättspel borta. Brobana saknas.	Stangob.	1644140	7196510	IVO	Okänt	Nej	Nej	1	
573	2003	Vindelälven	Klrintjärnsdammen	Nackbäcken Utskov av betongplattor; sättar o spel kvar. Fungerar som överfart. Bättre ex av kategorin (IVC) finns. 1930/50-tal.	Nackbäcken	1652800	7196970	IVC	Flott./vägbro	Nej	Nej	2	
574	2003	Vindelälven	Stangoträskdammen	Stangob. Jmf nr 573. Utskov av betongplattor; sättar o spel kvar. Ser förfallen ut. Uppförd 1930/40-tal.	Stangob.	1643670	7198080	IVC	Flottning	Nej	Nej	2	
575	2003	Vindelälven	Mösupdammen	Mösupbäcken Utskov av kilad sten; sättar/luckor mm borta. Endast brobana kvar, fungerar som överfart. Uppf 1920-tal.	Mösupbäcken	1629040	7199437	IIO	Flottning	Vet ej	Nej	1	
580	2003	Vindelälven	Vormträskdammen	Vormbäcken Utskov av kilad sten; sättspel kvar. Sättar o slussgolv borta. Välbevarad och bevarandevärd. 1920-tal.	Vormbäcken	1640620	7204480	IIC	Flottning	Ja	Ja	3	1

ID nr	Inv år	Huvud-vattendr.	Damnamn	Beskrivning	Vattendrag	X-koordinat	Y-koordinat	Damm-KAT.	Ändamål. Enl inventering 2003/05	Kulturhist. intressant. 2003/05	Kulturhist. Bevarande. 2007	Kulturhist. typtörekost (1-7)	Kulturhist. Bev. prioritet (1-2)
581	2003	Vindelälven	Bjurforsdammen	Utskov av kilsten; Sättspel kvar. Brobana intakt. Intill ligger lämn av dam, kategori IIO. Bevarandevärd. 1920-tal.	Bjurbäcken	1627100	7205900	IIC	Flottnig	Ja	Ja	3	1
583	2003	Vindelälven	Kalvdammen	Utskov av betongplattor; spel o sättrar kvar. Relativt välbevarad och ex på kategorin (IVC). 1940/50-tal. Bevarandepro 2.	Lidsbäcken	1644080	7207820	IVC	Flottnig	Nej	Ja	2	2
586	2003	Vindelälven	Mickeldammen	Utskov av kilsten; sättspelet ngt intakt. Mycket fint slussgolv. Bevarandevärd prio 2. 1910/20-tal.	Vormbäcken	1639970	7211980	IIC	Flottnig	Vet ej	Ja	3	2
587	2003	Vindelälven	Forsdammen	Fd flottningsdam. Utskov av betongplattor; spel o sättrar kvar. Ngt förfallen, utskov satt sig. 1940/50-tal.	Vormbäcken	1641390	7212670	IVC	Okänt	Nej	Nej	2	
588	2003	Vindelälven	Nedre Kolbäcksd.	Mycket bevarandevärd! Utskov av betongplattor; sättrar, spel o slussgolv intakta. Styrkistor. Bra ex (IVC). Välbevarad. 1940/50-tal.	Vormbäcken	1638440	7213430	IVC	Flottnig	Nej	Ja	2	1
589	2003	Vindelälven	Övre Kolbäcksd.	Utskov av betongplattor. Sättspel borta, tyvärr; fint slussgolv nämligen. 1930/50-tal.	Vormbäcken	1636940	7213960	IVO	Flottnig	Nej	Nej	1	
590	2003	Vindelälven	Stentjärnsdammen	Utskov av trä. Dock dåliga foton; värdering omöjlig. Utred.	Vormbäcken	1642630	7214090	IO	Okänt	Nej	Utred	1	
591	2003	Vindelälven	Svanträskdammen	Utskov av betongplattor; sättrar o spel kvar. Bättre ex av kategorin (IVC) finns. Uppförd 1930/50-tal.	Vormbäcken	1634250	7214350	IVC	Flottnig	Nej	Nej	2	
592	2003	Vindelälven	Gubbräskdammen	Fd flottningsdam. Mkt bevarandevärd! Utskov kilsten m betong. Sättrar o spel kvar. Slussgolv. Uppförd 1920-tal.	Sillbäcken	1605250	7220490	IIC	Okänt	Nej	Ja	3	1
593	2003	Vindelälven	Holmtjärnsdammen	Utskov av kilad sten; sättrar. Spel av modernare slag. Ändamål med dammen? Utred.	Vormbäcken	1635990	7220550	IIC	Okänt	Vet ej	Utred	3	
594	2003	Vindelälven	Latandammen	Fd flottningsdam. Bevarandevärd. Utskov av kilad sten; sättspel kvar. Vällagd. 1920-tal.	Sillbäcken	1605560	7221820	IIC	Okänt	Nej	Ja	3	1
595	2003	Vindelälven	Hornträskdammen	Fd flottningsdam. Mycket bevarandevärd. Ovanlig kombination; kilat utskov + luckor (IIA). Slussgolvet intakt. Välbevarad. 1910/20-tal.	Vormbäcken	1630000	7222750	IIA	Okänt	Ja	Ja	5	1
596	2003	Vindelälven	Bjursdammen	Utskov av kilad sten. Sättspel kvar; sättrar o slussgolv borta. Vällagd kilsten o landarmar. 1920-tal. Bevarandevärd.	Bjurbäcken	1609717	7223893	IIC	Flottnig	Vet ej	Ja	3	1

ID nr	Inv år	Huvudvattendr.	Damnamn	Beskrivning	Vattendrag	X-koordinat	Y-koordinat	Damm-KAT.	Ändamål. Enl inventering 2003/05	Kulturhist. intressant. 2003/05	Kulturhist. Bevarande. 2007	Kulturhist. typförekomst (1-7)	Kulturhist. Bev. prioritet (1-2)
604	2003	Vindelälven	Vänforsdammen	Utskov av kilad sten; spel o sättrar kvar. I anslutning till vägbro. 1920-tal.	Bjurbäcken	1598418	7233918	IIC	Flott./Häld/vägbr	Nej	Nej	3	
608	2003	Vindelälven	Gargholm. västra gren	Gargån	1604122	7241453	IIO	Okänt	Vet ej	Utred		1	
609	2003	Vindelälven	Nedre Beukaträskd.	Beukabäcken	1607790	7241610	IVC	Flottning	Nej	Ja		2	2
610	2003	Vindelälven	Gargholm. östra gren	Gargån	1604693	7241860	IIO	Okänt	Vet ej	Utred		1	
613	2003	Vindelälven	Stenträskdammen	Beukabäcken	1608540	7243240	IIC	Flottning	Nej	Utred		3	
616	2003	Vindelälven	Långstaggräskd.	Abmobäcken	1595980	7249440	IIC	Flottning	Vet ej	Utred		3	
620	2003	Vindelälven	Staggilsjöbäcken	Abmobäcken	1593270	7252140	IIE	Kvarn/flott.	Ja	Ja		6	1
622	2003	Vindelälven	Stensundsdammen	Olsbäcken	1572751	7269031	IIO	Flottning	Vet ej	Ja		1	1
623	2003	Vindelälven	Färträskdammen	Gargån	1597812	7270042	IO	Okänt	Nej	Nej		1	
627	2003	Vindelälven	Buresjödammen	Gargån	1594890	7274160	IIO	Kvarndamm	Vet ej	Ja		1	2
630	2003	Vindelälven	Nartokdammen	Gargån	1600305	7280681	IIO	Flottning	Nej	Nej		1	
631	2003	Vindelälven	Örnnäsdammen	Ned.Gertsb.	1567250	7290500	IA	Kraftverksdm.	Vet ej	Ja		5	1
632	2003	Vindelälven	Berghäsdammen	Ned.Gertsb.	1563250	7303920	IIIO	Okänt/Vägbro	Nej	Nej		1	

Svårt att överhuvudtaget bedöma vad som är objekt. Befintlig vägbro, eller?

ID nr	Inv år	Huvudvattendr.	Damnamn	Beskrivning	Vattendrag	X-koordinat	Y-koordinat	Damm-KAT.	Ändamål. Enl inventering 2003/05	Kulturhist. intressant. 2003/05	Kulturhist. Bevarande. 2007	Kulturhist. typförekomst (1-7)	Kulturhist. Bev. prioritet (1-2)
710	2003	Sävarån	Bjurforsdammen	Utskov av trä; slussgolv skymtar. Sättar/luckor mm borta. I praktiken utriven. Fungerar som vägbro.	Gravån	1721970	7129980	IO	Flottning	Nej	Nej	1	
713	2003	Sävarån	Lillsävarträsk	Bevarandevärd. Utskov helgjuten betong; sättar o spel kvar. Välbehållen. Uppförd 1920/30-tal. Men: Finns den kvar? Utriven? Kolla.	Sävarån	1707590	7143210	IIIC	Flottning	Vet ej	Ja	4	1
714	2003	Sävarån	Ytterträsk	Utskov helgjuten betong; spel borta, sättar o slussgolv kvar. Fungerar som överfart. Uppförd 1920/30-tal.	Norsån	1713690	7143290	IIIO	Flottning	Vet ej	Ja	1	2
719	2003	Sävarån	Kvarndammen	Utskov av helgjuten betong. Spel borta, sättar kvar. Slussgolv intakt. Styrkistor av kilad sten. Uppförandeår?	Sävarån	1698870	7153610	IIIO	Flott./hålldm.	Nej	Ja	1	2
725	2003	Sävarån	Långträskdammen	Utskov av trä; luckdamm m luckor kvar. Ränna o kvarnbyggnad. Sent 1800-tal (?). Damm dock mkt förfallen, ränna OK. Överväg restaurering.	Ekån	1685710	7163550	IA	Flottning	Vet ej	Ja	5	2
726	2003	Sävarån	Mellandammen	Utskov av trä; delar av lucka kvar. Förfallen. Uppförd kring sekelskiftet 1900.	Knipån	1693770	7165830	IA	Flottning	Nej	Nej	5	
727	2003	Sävarån	Lossmendammen	Bevarandevärd! Utskov kilad sten, sättar, spel o slussgolv intakt. Vinchdrivet spel; det ena av två i Aclän = unik. 1920-tal. Välbehållen.	Sävarån	1680650	7174770	IIC	Flottning	Vet ej	Ja	3	1
749	2005	Dalkarlsån	Bjensjödammen	Ändamål okänt. Utskov av helgjuten betong, sättar kvar dock ej spel el dyl. Numera vägbro.	V. Dalkarlsån	1724732	7134011	IIIO	Okänt	Vet ej	Nej	1	
750	2003	Rickleån	Bjursjödammen	Utskov av helgjuten betong; luckor som är intakta. Inledningsarmar av kilad sten. I funktion. Ser ombyggd ut; 30/40-tal? Utrted	Tvärån	1722940	7144900	IIIA	Kraftverk.	Vet ej	Utrted	4	
752	2003	Rickleån	Rödinghedsdammen	Ändamål okänt; utskov av trä (timring). Dämmanordning/luckor mm saknas. Mycket förfallen.	Korvbäcken	1720665	7148406	IO	Okänt	Vet ej	Nej	1	
761	2003	Rickleån	Hällforsdammen	Utskov av helgjuten betong; sättar o spel kvar. Dämmer. Ser välbevarad ut. 1920/30-tal. (prio1-2)	Sikån	1689030	7179880	IIIC	Flottning	Nej	Ja	4	2
762	2003	Rickleån	Granträskdammen	Utskov av helgjuten betong; sättar o spel kvar. Mkt fint slussgolv; styrkistor av sten. I funktion. Troligt fd flottningsdm. 1920/30-tal.	Sikån	1684780	7184710	IIIC	Flott./kraftv.	Nej	Ja	4	1
763	2003	Rickleån	Lidträskdammen	Utskov av helgjuten betong; sättar o spel kvar. I funktion; kraftverksdam. Troligen tidigare flottningsdam. Uppförd 1920/30-tal.	Risån	1692030	7185610	IIIC	Kraftverk.	Vet ej	Ja	4	1

ID nr	Inv år	Huvud-vattendr.	Damnamn	Beskrivning	Vattendrag	X-koordinat	Y-koordinat	Damm-KAT.	Ändamål. Enl inventering 2003/05	Kulturhist. intressant. 2003/05	Kulturhist. Bevarande. 2007	Kulturhist. typförekomst (1-7)	Kulturhist. Bev. prioritet (1-2)
922	2003	Skellefteålv.	Vågträskdammen	Utskov av betongplattor; bjälkar/luckor o slussgolv borta. Inledningskistor synbara. 1930/50-tal.	Vågträskb.	1646912	7250398	IVO	Flottning	Nej	Nej	1	
931	2005	Skellefteålv.	Klimforsfallet	Damm utrivnen; nu betongbro. "Smältdegel" av olika företeelser i området; sågverk, kvarn, vadmalsst., spånhyvel. Många byggn. kvar.	Klimforsån	1741495	7195526	IIO	Kvarn o sågd.	Ja	Ja	1	1
932	2005	Skellefteålv.	Kvarnängesdammen	Utskov av trä; plankor. Rester av lucka. Ansluter till kvarn. Svårt avgöra bevarandevärde o ålder. Utred.	Skornbäcken	1693443	7198933	IA	Kvarndamm	Vet ej	Utred	5	
935	2005	Skellefteålv.	Tvärträskdammen	Utskov av kilad sten; fungerar nu som vägbro. Sättar mm borta. Vällagd kilsten. 1920-tal?	Karsbäcken	1692104	7204002	IIO	Flott./vägbro	Vet ej	Ja	1	1
936	2005	Skellefteålv.	Holmträskdammen	Utskov av trä; två slussar. Luckor mm borta. Fungerar som gångbro. Uppford kring 1900?	Karsbäcken	1699105	7204881	IO	Flottning	Nej	Nej	1	
937	2005	Skellefteålv.	Raningsdammen	Utskov betongplattor; sättar o spel kvar. Välbevarad o bevarandevärd; enda ex av kat (IVC) efter Skellefteålv. Uppf 1930/50-tal.	Karsbäcken	1691348	7207098	IVC	Flottning	Nej	Ja	2	1
938	2005	Skellefteålv.	Skekvarndammen	Utskov av betongplattor; allt annat utrivet. Fungerar nu som vägbro.	Karsbäcken	1695337	7207197	IVO	Flott./vägbro	Nej	Nej	1	
941	2005	Skellefteålv.	Hornträskdammen	Utskov kilsten; sättspel kvar, sättar borta. Två utskov, imponerande intryck. Fungerar som gångbro. Välbevarad. 1920-tal.	Skidträskån	1700475	7218163	IIE	Flottning	Ja	Ja	6	1
942	2005	Skellefteålv.	Selasdammen	Utskov av trä; luckor mm utrivna. Spår av slussgolv. Kring 1900. Kraftigt förfallen.	Alträskån	1682751	7225926	IO	Flottning	Nej	Nej	1	
943	2005	Skellefteålv.	Nydammen	Utskov av trä; luckor borta. Spår av slussgolv. Styrkistor av rensad sten. Spång. Förfallen. Kring 1900.	Alträskån	1679555	7227373	IO	Flottning	Nej	Nej	1	
945	2005	Skellefteålv.	Svenumyrdammen	Två utskov; vällagd kilsten. Sättspel mm borta. Styrkistor kvar. Fungerar som vägbro. Monumental. Väl bevarandevärd. 1910-tal.	Petikån	1683907	7229327	IIO	Flottning	Ja	Ja	1	1
946	2005	Skellefteålv.	Nedre Grundträskdm.	Utskov kilsten; sättar kvar, spel borta. Fungerar som överfart. Vällagd, bevarandevärd. 1910/20-tal.	Petikån	1687042	7233359	IIO	Flott./våtmark	Nej	Ja	1	1
948	2005	Skellefteålv.	Högnäsdammen	Utskov av trä; timring; luckor mm borta. Slussgolv kvar. Förfallen. Kring 1900.	Mensträskb.	1661555	7231102	IO	Flottning	Nej	Nej	1	
952	1984	Skellefteålv.	Sägdammen	I princip helt förfallen. Utskov av trä; övervuxen. Slussgolv o luckor borta. Tidsålder?	Alträskån	1686213	7224425	IO	Okänt	Nej	Nej	1	

ID nr	Inv år	Huvudvattendr.	Damnamn	Beskrivning	Vattendrag	X-koordinat	Y-koordinat	Damm-KAT.	Ändamål. Enl inventering 2003/05	Kulturhist. intressant. 2003/05	Kulturhist. Bevarande. 2007	Kulturhist. typförekomst (1-7)	Kulturhist. Bev. prioritet (1-2)
971	2003	Kågeälven	Sågdammen	Degerträskån	1719430	7224020	IIO	Flottning	Nej	Nej	Ja	1	2
			Spår efter vattensåg: utskov alt brygga i vällagd kilsten. Övr strukturer helt utrivna. Brygga/utskov kan dock bevaras. Årtal?										
972	2003	Kågeälven	Ångesdammen	Kusån	1710670	7224420	IIA	Okänt	Vet ej	Ja	Ja	5	1
			Utskov kilsten, luckor o slussgolv kvar. Renoverad, fin steniägning. Ovanlig kategori (IIA); välvbevarad o bevarandevärd. 1910/20-tal.										
976	2003	Kågeälven	Storträskdammen	Storträskån	1698360	7236590	IIIA	Okänt	Nej	Nej	Ja	4	1
			Trol. flottardamm. Utskov helgjuten betong; luckdämme = ovanlig kategori (IIIA). Vällbehållen o bevarandevärd. 1920/30-tal.										
977	2003	Kågeälven	Klintträskdammen	Klintån	1706110	7236910	IIIA	Flottning	Vet ej	Ja	Ja	4	1
			Utskov helgjuten betong; två slussar; luckdämmkvar. Tröskel o slussg. borta (ej vandringshind.). Imponerande, bevarat. 1920/30-tal.										
985	2003	Storbäcken	Ostviksdammen	Storbäcken	1749470	7206880	IIO	Kvarndamm	Nej	Nej	Nej	1	
			Utskov av sten, natur. Slussgolv av trä. Liknar snarare en överfallsarm. Uppförandeår?										
987	2003	Storbäcken	Kvarnfors sågdamm 1	Kvarnbäcken	1743370	7213290	IIA	Sågdamm	Ja	Ja	Ja	5	1
			Utskov av sten; luckor kvar. Vällbevarad o underhållen. Bevarandevärd. Uppförandeår?										
988	2003	Storbäcken	Kvarnfors sågdamm 2	Kvarnbäcken	1743420	7213320	IVO	Sågdamm	Ja	Ja	Ja	1	1
			Utskov av betongplattor; dämmanordning borta. Slussgolv kvar. Uppförandeår?										
996	2003	Byskeälven	Övre Myrhedendm.	Långträskån	1706000	7251520	IO	Flottning	Nej	Nej	Nej	1	
			Utskov av trä; synlig timring. För övrigt i principio helt utrivnen.										
997	2003	Byskeälven	Kvarndammen	Antakbäcken	1694030	7254130	IO	Flottning	Nej	Nej	Nej	1	
			Utskov av trä; ngt timring kvar. Luckor borta. Del av slussgolv kvar. Raserad. Sent 1800.										
998	2003	Byskeälven	Antakdammen	Antakbäcken	1693580	7254560	IO	Flottning	Nej	Nej	Nej	1	
			Utskov av trä; luckor raserade o borta. Slussgolv saknas. Förfallen. Sent 1800.										

BILAGA 2

Kategori	IA	IB	IC	ID	IE	IF	IO	IIA	IIIB	IIIC	IIID	IIIE	IIIF	IIIO	IVA	IVB	IVC	IVD	IVE	IVF	IVO	Summa	Ej ident.
Vattendrag																							
Ång	4	2			6		1	4	3	3				4								35	22
Gide	1				1		1	1	1	1				2	2	5		1				32	8
Lögård	1				2		4	1	2	2				1		2				2		15	9
Ledu mfl							2	2						1								6	1
Öre	2				1		5	3	2	2				2		8				1		27	9
Hörn						1								1		2						4	2
Ume	1		1		1		19	10	1	3				1	1	36		1		2	7	87	27
Vind	1				12	4	17	15	3	1	2			8	1	21				2	11	100	21
Tavle mfl														1							1	2	4
Sävar	2				1		1	1	1	1				2		1						9	20
Dalkri/Bäck														1								1	10
Rickl	4				7			1	1	4				3	1	1						22	18
Bure	1				1	2	1	2	2	1				1								11	4
Skelleft	3				10	1		3				1		2		1				2		24	19
Kåge									2				1									4	6
Storb															1					1		3	2
Byske							3															3	4
Tåme																							1
Summa	20	3	3	44	1	13	3	65	8	2	47	15	1	19	1	30	5	77	2	4	25	385	187

BILAGA 3

	IA	IB	IC	ID	IE	IF	IO
Ja	9		2			1	2
<i>Prioritet 1</i>							
<i>Prioritet 2</i>	1						
Nej	5						39
Utred	6						4
	IIA	IIB	IIC	IID	IIE	IIF	IIO
Ja	13	2	33		10		17
<i>Prioritet 1</i>			13				8
<i>Prioritet 2</i>							
Nej			11			1	18
Utred			6				4
	IIIA	IIIB	IIIC	IIID	IIIE	IIIF	IIIO
Ja	11	1	13				5
<i>Prioritet 1</i>			4				3
<i>Prioritet 2</i>							
Nej			2				17
Utred	4						4
	IVA	IVB	IVC	IVD	IVE	IVF	IVO
Ja	4		25		1		1
<i>Prioritet 1</i>			15		1	1	1
<i>Prioritet 2</i>							
Nej	1		37			3	23
Utred			1				

Källa: BILAGA 1

Länstyrelsen Västerbotten
Storgatan 71 B, 901 86 Umeå

---

www.lanstyrelsen.vasterbotten.se
090-10 70 00

ISSN 0348-0291